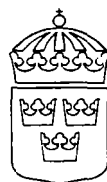

Socialförsäkringsutskottets betänkande 1989/90:SfU14 Studiestöd

1989/90
SfU14

ÅTTONDE HUVUDTITELN

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande de i proposition 1989/90:100 bil. 10 (utbildningsdepartementet) under litt. F Studiestöd m.m. upptagna anslagen F 1—F 5, F 7 och F 8 jämte motioner.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag avseende omorganisation av studiestödsadministrationen. Vidare tillstyrks regeringens förslag om höjning av inackorderingstillägg och extra tillägg inom studiehjälpen och om anpassning av reglerna för studiehjälp för studier utomlands till vad som gäller för studiemedel för gymnasiestudier utomlands samt om höjning av korttidsstudiestöd och internatbidrag inom vuxenstudiestödet.

Beträffande studiemedel och studiesociala ändamål lägger utskottet fram förslag som skiljer sig ifrån propositionen. Utskottet föreslår i fråga om inkomstprövningen för rätt till studiemedel att fribeloppsgränserna skall höjas med 10 procentenheter per kalenderhalvår och att reduceringen skall göras proportionellt på bidragsdel och lånedel. Kostnaden för detta beräknas till 100 milj. kr. för budgetåret 1990/91, och utskottet föreslår att anslaget ökas med detta belopp.

Statsbidraget till studerandehälsovården höjs enligt utskottets förslag med 400 000 kr. jämfört med regeringens förslag. I fråga om de studerandes reserabatter anser utskottet det vara väsentligt att sådana rabatter kan behållas och om möjligt utvidgas. En förutsättning är dock att det kan ske inom gällande kostnadsram. Utskottet föreslår att regeringen skall ge centrala studiestödsnämnden i uppdrag att förhandla även med andra trafikföretag än SJ, såsom flyg- och båtbolag och länstrafikbolag, för att inom den gällande kostnadsramen uppnå förmanligast möjliga reserabatter och därefter förelägga regeringen resultatet för godkännande. Regeringen får därefter återkomma till riksdagen med begäran om medel på tilläggsbudget.

Till betänkandet har fogats 22 reservationer och fyra särskilda yttranden.

Propositionen

Regeringen (utbildningsdepartementet) har i proposition 1989/90:100, bil. 10 under litt. F Studiestöd m.m., föreslagit riksdagen

(F 1) att godkänna de riktlinjer för en successiv övergång till en organisation med en sammanhållen länsstudiestödsnämnd i varje län som angivits i propositionen,

(F 1) att bemyndiga regeringen att vidta de förberedelseåtgärder som behövs för att kunna genomföra omorganisationen,

(F 1) att godkänna att 41 500 000 kr. av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften för budgetåret 1990/91 används för att delvis finansiera anslaget,

(F 1) att till Centrala studiestödsnämnden m.m. för budgetåret 1990/91 anvisa ett ramanslag på 116 867 000 kr.,

(F 2) att till Ersättning till vissa myndigheter för deras handläggning av studiesocialt stöd för budgetåret 1990/91 anvisa ett förslagsanslag på 20 076 000 kr.,

(F 3) att till Studiehjälp m.m. för budgetåret 1990/91 anvisa ett förslagsanslag på 2 280 600 000 kr.,

(F 4) att till Studiemedel m.m. för budgetåret 1990/91 anvisa ett förslagsanslag på 2 730 000 000 kr.,

(F 5) att anta förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1973:349),

(F 5) att godkänna vad som förordats om förlängd försöksverksamhet med friare resursutnyttjande beträffande vuxenstudiestöden och med kollektiv ansökan om internatbidrag för handikapp- och pensionsorganisationer,

(F 5) att godkänna att 1 465 800 000 kr. av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften för budgetåret 1990/91 används för att finansiera anslaget,

(F 5) att till Vuxenstudiestöd m.m. för budgetåret 1990/91 anvisa ett reservationsanslag på 1 465 800 000 kr.,

(F 7) att medge att regeringen lämnar talboks- och punktskriftsbiblioteket det beställningsbemyndigande om 3 600 000 kr. som förordats i propositionen,

(F 7) att till Bidrag till vissa studiesociala ändamål för budgetåret 1990/91 anvisa ett förslagsanslag på 17 074 000 kr.,

(F 8) att till Utbildningsarvoden till studerande vid vissa lärarutbildningar anvisa ett förslagsanslag på 119 600 000 kr.

Motioner

1989/90:Sf372 av Gunilla André och Karin Starrin (c) vari yrkas

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett system med studielön,

6. att riksdagen hos regeringen begär förslag om ändring av bestämmelserna som gäller vuxenstudiestöd i enlighet med vad som anförts i motionen.

Motiveringen återfinns i motion 1989/90:A817.

1989/90:Sf501 av Ingrid Andersson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen framhållits om behovet av att mildra de marginaleffekter som uppstår i studiemedelssystemet vid inkomster över fribeloppsgränserna.

1989/90:Sf502 av Sigrid Bolkéus och Iris Mårtensson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en förändring av studiemedelssystemet så att fribeloppsgränsernas stora marginaleffekter mildras.

1989/90:Sf503 av Björn Samuelson m.fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om statligt huvudmannaskap för studenthälsovården.

1989/90:Sf504 av Marianne Jönsson och Agne Hansson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om slopande av studeranderabatten.

Motiveringen återfinns i motion 1989/90:Ub541.

1989/90:Sf505 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

2. att riksdagen hos regeringen begär att CSN får i uppdrag att ta fram och kostnadsberäkna ett förslag som innebär att inkomstbegränsningen vid beräkningen av studiemedlen avskaffas,

3. att riksdagen beslutar att förändra reduktionsreglerna i enlighet med vad i motionen anförts,

4. att riksdagen under anslaget F 4, Studiemedel m.m., anvisar 75 000 000 kr. utöver vad regeringen föreslagit för budgetåret 1990/91,

5. att riksdagen under anslaget F 7, Bidrag till vissa studiesociala ändamål, anvisar 89 000 000 kr. mer än vad regeringen föreslagit för budgetåret 1990/91 för bibehållande av reserabatter för studerande,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om månadsvis utbetalning av studiemedel.

Motiveringen återfinns i motion 1989/90:Ub803.

1989/90:Sf506 av Ingela Mårtensson (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om studiemedlen för elever vid kommunal vuxenutbildning.

1989/90:Sf507 av Kristina Svensson och Berit Oscarsson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om höjning av nivån på korttidsstudiestöden.

1989/90:Sf508 av Ann-Cathrine Haglund m.fl. (m) vari yrkas

1989/90:SfU14

1. att riksdagen beslutar tillsätta en utredning om förbättringar i studiestödssystemet i enlighet med vad som i motionen anförts,

2. att riksdagen beslutar att avskaffa fribeloppet för de heltidsstuderande,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inkomstbegreppet i studiemedelshanteringen,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bankernas medverkan i medelshanteringen,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om avskrivning av studiemedel,

6. att riksdagen beslutar om studiebidrag och inackorderingstillägg vid gymnasiala studier utomlands i enlighet med vad som i motionen anförts,

7. att riksdagen beslutar förstärka anslaget till särskilt vuxenstudiestöd med 70,3 milj. kr. utöver regeringens förslag i enlighet med vad som i motionen anförts.

1989/90:Sf509 av Rosa-Lill Wåhlstedt m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en ändring av reglerna i studiemedelssystemet för att stimulera arbetsgivare att ekonomiskt stödja anställdas vidareutbildning.

1989/90:Sf511 av Claes Roxbergh m.fl. (mp) vari yrkas

2. att riksdagen för budgetåret 1990/91 anvisar 90 000 000 kr. under anslaget F 7. Vissa studiesociala ändamål för att studierabatten skall kunna bibehållas på SJ men även utvidgas att gälla E 4-tågen längs Norrlandskusten.

Motiveringen återfinns i motion 1989/90:Ub804.

1989/90:Sf513 av Leo Persson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en annan fördelningsprincip mellan länen jämfört med dagens.

1989/90:Sf514 av Roland Sundgren och Göran Magnusson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna behovet av en snabb översyn av studiemedelssystemet i syfte att reducera marginaleffekter som uppstår då en studerande har inkomster över fribeloppsgränsen.

1989/90:Sf515 av Gullan Lindblad m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen till Bidrag till vissa studiesociala ändamål — studerandehälsovården — för budgetåret 1990/91 anslår 296 000 kr. utöver vad regeringen har föreslagit eller således 9 720 000 kr.

1989/90:Sf516 av Ingegerd Sahlström och Owe Andréasson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts gällande översyn av vuxenstudiestödet.

1989/90:Sf517 av Rune Backlund m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag till nytt studiemedelssystem i enlighet med vad som i motionen anförts.

1989/90:Sf518 av Ulla Berg (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rabatt för studerande för resor med allmänna kommunikationsmedel.

1989/90:Sf519 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen för budgetåret 1990/91 under anslaget F 5, Vuxenstudiestöd m.m. anslår 58 000 000 kr. mindre än vad regeringen föreslagit,

2. att riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning med uppgift att föreslå hur man skall åstadkomma en jämnare fördelning av SVUX samt undersöka konsekvenserna av nuvarande regler för rekrytering av kvinnor,

3. att riksdagen hos regeringen begär att CSN får i uppdrag att utreda hur ett mer rättvist barntillägg skall utformas,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om handikappades och pensionärers möjlighet till internatbidrag,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att även Lantbrukarnas riksförbund, Sveriges fiskares riksförbund och Småföretagens riksorganisation erhåller samma rätt till kollektiv ansökan om internatbidrag som gäller för löntagarorganisationerna,

7. att riksdagen beslutar att till studerandehälsovård under anslaget F 7. Bidrag till vissa studiesociala ändamål anslå 400 000 kr. utöver regeringens förslag.

Motiveringen återfinns i motion 1989/90:Ub267.

1989/90:Sf521 av Kristina Svensson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av SJ-rabatt för studerande.

1989/90:Sf522 av Sigrid Bolkéus m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om de studerandes reserabatter på SJ.

1989/90:Sf523 av Sigge Godin (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om besparings- och rationaliseringsmöjligheter inom studiemedelssektorn,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om CSN:s förutsättningar att samordna den studiesociala administrationen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Västernorrlands läns behov av sysselsättningstillfällen.

1989/90:Sf524 av Inger Schörling m.fl. (mp) vari yrkas

1989/90:SfU14

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en utredning av studielön,

2. att riksdagen beslutar att CSN-rabatten på tåg bibehålls och medel härför avsätts,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bidragsdelen av studiemedlen,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om studierabatter på länstrafikbolagen,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om studerandes ferieinkomster.

1989/90:Sf525 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen avslår regeringens prop. 1989/90:100 om avskaffandet av studierabatter,

2. att riksdagen till anslaget F 7. Bidrag till vissa studiesociala ändamål för budgetåret 1990/91 anslår 85 000 000 kr.

1989/90:Sf527 av Bruno Poromaa (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om reserabatter för studerande.

1989/90:Sf528 av Marianne Ståhlberg (s) vari yrkas att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rabatt för studeranderesor.

1989/90:Sf529 av Karin Starrin och Gunnar Björk (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att CSN-bidraget till statens järnvägar på 84 milj. kr. skall kvarstå.

1989/90:Sf530 av Reynoldh Furustrand och Berit Löfstedt (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av rabatt vid SJ för studerande.

1989/90:Sf531 av Margit Gennser och Gullan Lindblad (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om studeranderabatter vid SJ.

1989/90:Sf532 av Arne Kjörnsberg (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av rabatt för studerande.

1989/90:Sf533 av Karl-Erik Svartberg m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en översyn av de konststuderandes studievillkor.

1989/90:Sf534 av Gunnar Björk och Karin Starrin (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en översyn av effekterna på studiebidraget vid extrainkomster för de studerande.

1989/90:Sf535 av Larz Johansson och Jan Hyttring (c) vari yrkas att riksdagen beslutar avskaffa inkomstprövningen i studiemedelssystemet.

1989/90:Sf536 av Rune Backlund (c) vari yrkas att riksdagen beslutar anslå 300 000 kr. utöver vad regeringen föreslagit till bidrag för studerandehälsovården under budgetåret 1990/91.

1989/90:SfU14

1989/90:Sf537 av Rune Backlund m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen för bibehållande av studeranderabatt på SJ inom anslaget Bidrag till vissa studiesociala ändamål för budgetåret 1990/91 anslår 89 000 000 kr.

1989/90:Sf538 av Anneli Hulthén och Kent Carlsson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av rabatt för studerande.

1989/90:Sf539 av Anneli Hulthén m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en förändring i studiemedelssystemet så att de marginal-effekter mildras som uppstår då en inkomst överstiger gränsen för fribeloppet.

1989/90:Sf540 av Ingrid Hemmingsson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående SJ:s studierabatt.

1989/90:Sf541 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär en utredning om studielön enligt motionens förslag,

2. att riksdagen beslutar att återinföra barntillägget i studiefinansieringssystemet,

3. att riksdagen beslutar att inkomster under sommarferierna inte skall ingå i beräkningsunderlaget för studiemedlen,

4. att riksdagen beslutar att minskning av studiemedel skall fördelas lika över bidragsdel och lånebelopp när inkomsten överstiger fribeloppsgränsen,

5. att riksdagen beslutar att under anslaget Studiemedel m.m. för budgetåret 1990/91 anslå 245 000 000 kr. utöver regeringens förslag för återinförande av barntillägget och ändrad bedömning av inkomst under sommarferier,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att kompensation till studerande med studiemedel för skatteomläggningen 1990 och 1991 skall utgå som bidrag.

1989/90:Sf542 av Björn Samuelson m.fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om införande av rabatterade studeranderesor i skogslänen.

1989/90:Sf544 av Hans Göran Franck (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att en utredning om införande av studielön bör tillsättas samt att därvid de i motionen angivna synpunkterna och förslagen beaktas.

1989/90:Sf545 av Stig Bertilsson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fribelopp och reduceringsregler för studiemedel.

1989/90:Sf546 av Ann-Cathrine Haglund m.fl. (m) vari yrkas

1989/90:SfU14

1. att riksdagen till Studiehjälp m.m. för utlandsstudier anvisar 35 000 000 kr. utöver regeringens förslag,

2. att riksdagen beslutar att avskaffa det s.k. fribeloppet för heltids-studerande samt till Studiemedel m.m. anvisar 138 000 000 kr. utöver regeringens förslag,

3. att riksdagen beslutar att anslaget för den högre timersättningen vid grundutbildning för vuxna, vuxenutbildning för psykiskt utvecklingstörda samt grundläggande svenskundervisning, sammantaget 58 300 000 kr., anvisas under anslaget F 5,

4. att riksdagen till F 5. Korttidsstudiestöd för budgetåret 1990/91 anvisar ett reservationsanslag av 87 000 000 kr.,

5. att riksdagen till F 5. Särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa för budgetåret 1990/91 anvisar ett reservationsanslag av 25 000 000 kr.,

6. att riksdagen beslutar att anslagsposterna under anslaget F 5. Uppsökande verksamhet på arbetsplatser samt Planering av uppsökande verksamhet avvecklas,

7. att riksdagen beslutar godkänna att 1 169 100 000 kr. av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften för budgetåret 1990/91 används för att finansiera anslaget Särskilt vuxenstudiestöd,

8. att riksdagen till Vuxenstudiestöd m.m. för budgetåret 1990/91 anvisar ett reservationsanslag av 1 281 100 000 kr.,

9. att riksdagen beslutar att överföra de besparingar på 70 000 000 kr. som genom föreslagna förändringar erhållits på anslagen F 3, F 4 och F 5 till anslaget Bidrag till studieförbunden m.m.

Motiveringen återfinns i motion 1989/90:Ub825.

1989/90:Sf547 av Jan Hyttring m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om reglerna för vuxenstudiestöd.

Motiveringen återfinns i motion 1989/90:Ub336.

1989/90:Sf548 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att en utredning snarast bör tillsättas för att utreda hur folkhögskole- och gymnasiestuderandes ekonomiska villkor kan förbättras.

Motiveringen återfinns i motion 1989/90:So541.

1989/90:Sf549 av Ylva Annerstedt (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om statliga studiemedel till elever vid Skillebyholmsskolan.

Motiveringen återfinns i motion 1989/90:Jo272.

F 1. Centrala studiestödsnämnden m.m.

Centrala studiestödsnämnden (CSN) är central förvaltningsmyndighet för ärenden om studiesocial verksamhet. CSN är chefsmyndighet för sex studiemedelsnämnder, som handlägger ärenden om studiemedel, och för 24 vuxenutbildningsnämnder, som har hand om ärenden om vuxenstudiestöd och bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser.

I propositionen redovisas förslag till en ny organisation för administrationen av studiestöd. Förslaget grundas på en översyn av organisationen som CSN gjort och syftar till en länsbaserad studiestödshantering i hela landet. Enligt förslaget skall det finnas ett studiestödskansli i varje län med ansvar för alla slags studiestödsfrågor. I propositionen begär regeringen godkännande av riktlinjerna för en successiv övergång till en sådan organisation med en sammanhållen länsstudiestödsnämnd i varje län samt bemyndigande för regeringen att vidta de förberedelseåtgärder som behövs för att kunna genomföra omorganisationen under en treårsperiod fram till den 1 juli 1993. Även i fråga om nämndorganisationen förordas att den nuvarande organisationen avvecklas och att en länsstudiestödsnämnd inrättas i varje län med början den 1 juli 1991. I båda dessa hänseenden avser regeringen att senare återkomma till riksdagen.

De sammanlagda kostnaderna för administrationen av vuxenstudiestöden beräknas i propositionen till 41 500 000 kr. I propositionen begärs godkännande av att ett motsvarande belopp av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften för budgetåret 1990/91 används för att delvis finansiera anslaget. Totalt föreslås att till anslaget F 1 anvisas ett ramanslag av 116 867 000 kr.

Propositionen har i denna del inte föranlett något motionsyrkande, och utskottet har inte någon erinran mot regeringens förslag under detta anslag.

F 2. Ersättning till vissa myndigheter för deras handläggning av studiesocialt stöd

Från anslaget betalas kostnaderna för portoavgifter och avgifter till kronofogdemyndigheter och tingsrätter för viss kravverksamhet.

I propositionen föreslås att till anslaget F 2 för budgetåret 1990/91 skall anvisas ett förslagsanslag på 20 076 000 kr.

Utskottet biträder förslaget.

Från anslaget betalas kostnaderna för studiehjälp.

I propositionen föreslås att till anslaget F 3 för budgetåret 1990/91 anvisas ett förslagsanslag på 2 280 600 000 kr.

Bestämmelser om studiehjälp finns i 3 kap. studiestödslagen. Studiehjälp utgår längst t.o.m. det första kalenderhalvåret det år den studerande fyller 20 år. Studiehjälpen består av studiebidrag och olika tillägg. Studiebidraget är samordnat med det allmänna barnbidraget och utgår för närvarande med 560 kr. per månad. Det utgår fr.o.m. kvartalet efter det den studerande har fyllt 16 år. Inackorderingstillägg utgår till elever som måste bo inackorderade på studieorten med 890—1 790 kr. per månad. Extra tillägg utgår efter en ekonomisk prövning med 660, 440 eller 220 kr. per månad. Elever som är berättigade till studiehjälp har även möjlighet att få studielån. Studielån et är behovsprövat. För en ogift elev har både hans egna och föräldrarnas ekonomiska förhållanden betydelse. Om den studerande har fyllt 18 år och har brutit sambandet med föräldraekonomin, och om det föreligger särskilda skäl, får hänsyn dock tas endast till den studerandes ekonomi.

Ersättning för kostnader för gymnasieelevers resor till och från skolan utges till länsstrafikbolagen, som har ansvaret för resorna.

CSN skall enligt regeringens särskilda direktiv den 9 juni 1988 för den budgetperiod som infaller under budgetåren 1990/91—1992/93 prioritera förändringar av studiehjälpssystemet. Med hänvisning härtill anføres i propositionen att större omläggningar av regelsystemet bör övervägas först när resultatet av nämndens fördjupade analys föreligger. Vissa höjningar på grund av pris- och löneutveckling föreslås dock. Inackorderingstillägget föreslås höjt fr.o.m. den 1 juli 1990 till lägst 935 kr. och högst 1 880 kr. per månad. Det extra tillägget föreslås bli höjt till 690, 460 resp. 230 kr. per månad, samtidigt som det ekonomiska underlaget räknas upp med 5 000 kr. Härigenom kommer maximalt tillägg att beviljas vid årsinkomster under 65 000 kr. och rätten till tillägg att upphöra om inkomsten överstiger 105 000 kr.

Förslagen om höjning av inackorderingstillägg och extra tillägg har inte föranlett något motionsyrkande, och utskottet biträder förslagen, som innebär ändring i 3 kap. 7 och 11 §§ studiestödslagen.

För att studiehjälp skall utgå för studier utomlands krävs enligt huvudregeln att studierna inte med lika stor fördel kan bedrivas vid en svensk läroanstalt, men är jämförbara med studier i Sverige som berättigar till studiehjälp. Vid studier i ett annat nordiskt land kan dock studiehjälp ges även för studier som lika gärna kunnat bedrivas i Sverige, om utbildningen står under statlig tillsyn och omfattar minst fyra månaders heltidsundervisning. För studier utanför Norden vilkas allmänna inriktning motsvarar svensk gymnasieskola beviljas i enlighet härmed inte studiehjälp. Om den studerandes föräldrar är bosatta utomlands beviljas dock studiehjälp för gymnasiala studier i det land där föräldrarna bor.

I propositionen föreslås att bestämmelserna om studiehjälp för studier utomlands anpassas till vad som gäller för studiemedel för gymnasiala studier utomlands. Studiemedel för studier i ett annat nordiskt land får normalt beviljas om utbildningen är ställd under statlig tillsyn, är jämförbar med svensk studiemedelsberättigande utbildning och omfattar minst tre månaders heltidsundervisning. För gymnasiestudier utanför Norden får studiemedel beviljas om studierna inte med lika stor fördel kan bedrivas vid en svensk läroanstalt samt utbildningen kan anses ha en godtagbar standard, studierna omfattar minst tre månaders heltidsundervisning och den studerande har varit kyrkobokförd i Sverige under de senaste två åren. De närmare bestämmelserna om studiemedel vid studier utomlands har regeringen enligt bemyndigande i studiestödslagen meddelat i studiestödsförordningen (se 4 kap. 16 och 16 a §§). I propositionen föreslås ett liknande bemyndigande för regeringen att meddela bestämmelser om studiehjälp vid utlandsstudier. — För att studiehjälp skall beviljas för utbildning i annat nordiskt land bör enligt propositionen krävas att utbildningen är ställd under statlig tillsyn och minst tre månader lång, och möjligheten att få studiehjälp vid utbildning som inte står under statlig tillsyn tas bort. För utbildning utanför de nordiska länderna bör krävas att eleven har varit kyrkobokförd i Sverige under de senaste två åren. Till följd av förslaget beräknas en utgiftsminskning med 1 milj. kr., vilken summa CSN skall kunna använda för en förstärkning av inackorderingstillägget för elever som studerar i annat nordiskt land.

Ann-Cathrine Haglund m.fl. begär i motion Sf508 (yrkande 6) att elever som bedriver gymnasiestudier utomlands skall ha rätt till studiehjälp i form av studiebidrag och inackorderingstillägg på samma villkor som i Sverige samt i motion Sf546 (yrkande 1) att till anslaget anvisas ytterligare 35 000 000 kr. för att öka möjligheterna till studier utomlands på gymnasienivå.

Förslaget i propositionen att anpassa reglerna om studiehjälp för studier utomlands till vad som gäller studiemedel vid gymnasiala studier utomlands bör enligt utskottets mening godtas.

CSN föreslog i sin anslagsframställning för budgetåret 1988/89 att studiebidrag skulle kunna utgå för ett års studier på gymnasial nivå utomlands även om motsvarande utbildning fanns i Sverige. Detta skulle till en början gälla alla elever som studerade utomlands via de organisationer som arrangerade utbyte med utländska skolor och som med konsumentverket undertecknat Överenskommelse om internationella ungdomsutbyten. Enligt CSN borde även studerande som reste utomlands för studier på annat sätt kunna beviljas studiebidrag om den studerande kunde visa att utbildningen hade godtagbar kvalitet. När utskottet vid föregående och nästföregående riksmöten prövade frågan om rätt till studiehjälp utomlands förklarade sig utskottet i och för sig positivt till att studiehjälp kunde utgå under något års gymnasiestudier utomlands. I likhet med vad departementschefen uttalade i budgetproposition 1987/88:100 ansåg utskottet dock att en utökning av möjligheterna att erhålla studiebidrag för studier utomlands då inte kunde genomföras av statsfinansiella skäl.

Utskottet anser sig nu böra vidhålla den redovisade inställningen men vill erinra om att frågan ryms inom CSN:s ovannämnda uppdrag att prioritera studiehjälpen.

Med det anförda tillstyrker utskottet förslaget i propositionen om studiehjälp vid studier utomlands och avstyrker bifall till motion Sf508 yrkande 6. Regeringens förslag innebär en ändring i 3 kap. 22 § studiestödslagen.

Med det anförda avstyrker utskottet också anslagsyrkandet i motion Sf546 yrkande 1 och tillstyrker regeringens förslag till medelsanvisning till anslaget Studiehjälp m.m.

I motion Sf548 av Lars Werner m.fl. begärs att en utredning tillsätts som skall lägga fram förslag om förbättrade ekonomiska villkor för folkhögskole- och gymnasiestuderande.

Såsom ovan nämnts har CSN fått i uppdrag av regeringen att prioritera frågan om förändringar av studiehjälpen. Utskottet anser därför inte att det nu föreligger behov av någon ytterligare utredning på området utan resultatet av CSN:s uppdrag bör avvaktas. Utskottet avstyrker därför bifall till motion Sf548.

F 4. Studiemedel m.m.

Från anslaget betalas utgifter för studiebidrag enligt 4 kap. samt räntesubventioner för och avskrivning av studielån enligt 3, 4 och 7 kap. studiestödslagen. Under anslaget anvisas också medel för kostnader för avskrivning och inlösen av vissa studielån.

Studiemedel enligt 4 kap. studiestödslagen utgår till högskolestuderande och till studerande som har fyllt 20 år i gymnasieskolan och består av en bidragsdel och en lånedel. Fr.o.m. den 1 januari 1989 gäller delvis nya regler om tilldelning och återbetalning av studiemedel (prop. 1987/88:116, SfU 26, rskr. 328 och 329). Studiemedel vid heltidsstudier under nio månader utgår numera med 170 % av basbeloppet per läsår, varav studiebidrag med 50 % av basbeloppet. — Med basbelopp avses basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, ökat med 800 kr. enligt lagen (1989:1069) om tilläggsbelopp till basbeloppet vid beräkning av studiemedel (prop. 1989/90:48, SfU7, rskr. 99). Det belopp som används som basbelopp vid beräkning av studiemedel enligt 4 kap. studiestödslagen uppgår år 1990 till 30 500 kr.

Studiemedel utgår efter en prövning av den studerandes inkomst. Prövningen för den som studerar heltid under fyra och en halv månader per kalenderhalvår medför att studiemedlen reduceras med hälften av den del av inkomsten som under första kalenderhalvåret överstiger 50 % av basbeloppet och under andra halvåret 70 % av basbeloppet, dvs. sammanlagt under året 120 % av basbeloppet (s.k. fribelopp). Vid heltidsstudier under kortare tid och vid deltidstudier är reduktionsreglerna gynnsammare. Reduktionen av studiemedel görs i första hand på bidraget och därefter på lånedelen. Med inkomst avses sammanräknad inkomst vid taxering till statlig inkomstskatt.

Flera motioner tar upp frågan om en *förändring av studiemedelssystemet*.

Ann-Cathrine Haglund m.fl. anför i motion Sf508 att skuldsättningen med dagens studiemedelssystem blir oacceptabelt hög och tiden för återbetalning orimligt lång. Trots att det nu gällande studiemedelssystemet nyligen har trätt i kraft behövs enligt motionärerna en översyn av systemet i syfte att ta fram förslag för att komma till rätta med problemen kring skuldsättningen, och de begär (yrkande 1) att riksdagen beslutar om en sådan översyn.

I motion Sf517 av Rune Backlund m.fl. begärs förslag om ett nytt studiestödssystem som innebär att en skattepliktig studielön skall utgå med 100 % av basbeloppet och kompletteras med statsgaranterade lån på 80 % av basbeloppet. Genom att studielönen blir beskattningsbar kan enligt motionärerna fribellopsreglerna avskaffas och de studerande få rätt till avdrag för kostnader för litteratur och annat material. Gunilla André och Karin Starrin begär i motion Sf372 (yrkande 5) ett tillkännagivande om att ett system med studielön kan underlätta för kvinnor att skaffa sig högre utbildning.

Även Lars Werner m.fl. förordar i motion Sf541 att ett system med studielön införs på litet längre sikt. Som ett första steg kan enligt motionärerna ett friår på högskolan införas, under vilket studiemedlen helt utgår som bidrag om kravet på en studieprestation om 24 poäng under detta år är uppfyllt. Motionärerna begär (yrkande 1) en utredning av förutsättningarna att införa studielön i enlighet med det anförda.

Inger Schörling m.fl. begär i motion Sf524 (yrkande 1) en utredning som belyser kostnader och övriga konsekvenser av införandet av studielön. Hans Göran Franck begär i motion Sf544 också en utredning om beskattad studielön. Slutligen framhåller Karl-Erik Svartberg i motion Sf533 den svåra ekonomiska och sociala situation som unga konstnärer ofta råkar i efter avslutade studier med ofta mycket höga studieskulder och dåliga inkomster, och han begär en översyn av de konststuderandes villkor.

Motioner om införande av studielön prövades av riksdagen vid behandlingen av proposition 1987/88:116 om studiemedel varvid riksdagen på förslag av utskottet biföll regeringens förslag om ett reformerat studiemedelssystem. Utskottet ansåg sig då, mot bakgrund av den kostnadsökning med ca 300 milj. kr. som regeringens förslag innebar, inte kunna medverka till att ytterligare öka statens kostnader genom att införa studielön i enlighet med motionsyrkandena.

Utskottet vidhåller denna inställning. I fråga om skuldsättningen vill utskottet erinra om att en viktig utgångspunkt för det nya systemet var att den övervägande delen av subventionerna, som i det tidigare studiemedelssystemet återfanns på återbetalningsdelen, skulle flyttas till bidragsdelen. I proposition 1987/88:116 förklarade föredragande statsrådet att, i det fall systemet skulle råka i mer allvarig obalans under längre tid, det enligt hans mening borde vara självklart att vidta åtgärder för att komma till rätta med denna. Utskottet vill vidare erinra om att det nya studiemedelssystemet varit i kraft endast drygt ett

år och anser det därför vara för tidigt att dra sådana slutsatser om effekterna av det nya systemet att redan nu en övergång till ett annat system bör utredas. Utskottet anser det emellertid vara mycket angeläget att följa hur låntagarnas skulder utvecklas för att korrigeringe åtgärder skall kunna vidtas om skuldutvecklingen blir en annan än vad riksdagen tidigare har förutsatt. Av CSN:s anslagsframställning framgår också att CSN följer utvecklingen fortlöpande och avser att i nästa anslagsframställning återkomma med en djupare analys av reformens effekter.

Med hänsyn till det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna Sf508 yrkande 1, Sf517, Sf372 yrkande 5, Sf541 yrkande 1, Sf524 yrkande 1 och Sf544. Utskottet vill inte heller förordna någon särskild lösning inom systemet för speciella yrkeskategorier och avstyrker bifall även till motion Sf533.

Det tilläggsbelopp till basbeloppet som används vid beräkning av studiemedel tillkom i samband med det första steg i genomförandet av en skattereform som riksdagen fattade beslut om i december 1989. Tilläggsbeloppet, som avsågs kompensera studerande med studiemedel för den höjning av prisnivån som föranleds av skattereformens finansiering, uppgår som nämnts till 800 kr.

Två motioner rör kompensationen för skatteomläggningen. Lars Werner m.fl. begär i motion Sf541 (yrkande 6) ett tillkännagivande om att kompensationen till studerande med studiemedel för skatteomläggningen åren 1990 och 1991 skall utgå som bidrag. Inger Schörling m.fl. begär i motion Sf524 (yrkande 3) ett tillkännagivande om att bidragsdelen av studiemedlen skall ökas successivt och att till en början den höjning som beslutades i december 1989 på grund av skatteomläggningen helt skall läggas på bidragsdelen.

Utskottet behandlade liknande motioner vid behandlingen av förslaget om tilläggsbelopp vid beräkning av studiemedel (se 1989/90:SfU7). Utskottet instämde i regeringens bedömning att studerande som uppstår studiemedel bör kompenseras för de prisökningar som blir en direkt följd av den föreslagna skattereformen. Utskottet uttalade vidare att, med hänsyn till att bidragsdelen inom studiemedelssystemet höjts mycket kraftigt fr.o.m. den 1 januari 1989, utskottet var inte berett förordna en ytterligare förstärkning av bidragssidan. Även från principiell synpunkt var det enligt utskottets uppfattning tveksamt att låta kostnadsökningarna till följd av finansieringen av skattereformen kompenseras genom ökad bidragsdel. Kostnadsökningar kompensades i vanliga fall genom förändringar i basbeloppet. Någon justering av bidrags- resp. lånedel skedde däremot inte.

Utskottet vidhåller sin uppfattning från december förra året i denna fråga. Utskottet avstyrker därför bifall till motionerna Sf541 yrkande 6 och Sf524 yrkande 3.

ett flertal motioner berör reglerna för *inkomstprövning*.

Ann-Cathrine Haglund m.fl. begär i motionerna Sf508 (yrkande 2) och Sf546 (yrkande 2 delvis) beslut om att avskaffa fribeloppsgränserna för de heltidsstuderande. I motion Sf508 begärs också ett tillkännagi-

vande om att i stället för begreppet sammanräknad inkomst vid taxering till statlig inkomstskatt skall användas begreppet taxerad inkomst i studiemedelsärenden (yrkande 3). Stig Bertilsson begär i motion Sf545 ett tillkännagivande om att studiebidraget skall reduceras först vid högre inkomstnivåer, medan det är rimligt att lånedelen reduceras med stigande inkomster.

Bengt Westerberg m.fl. begär i motion Sf505 att CSN får i uppdrag att ta fram och kostnadsberäkna ett förslag som innebär att inkomstbegränsningen vid beräkningen av studiemedlen avskaffas (yrkande 2) och att riksdagen beslutar att förändra reduktionsreglerna så att bidraget och lånedelen åter minskas proportionellt (yrkande 3). I motion Sf506 begär Ingela Mårtensson att fribeloppsgränserna avskaffas för elever som studerar på den kommunala vuxenutbildningen.

Gunnar Björk och Karin Starrin begär i motion Sf534 en översyn av effekterna på studiebidraget vid extrainkomster för de studerande och Larz Johansson och Jan Hyttring i motion Sf535 ett beslut om att avskaffa inkomstprövningen i studiemedelssystemet.

Lars Werner m.fl. begär i motion Sf541 dels beslut om att inkomster under sommarferierna inte skall ingå i beräkningsunderlaget för studiemedlen (yrkande 3), dels beslut att minskningen av studiemedel skall fördelas lika över bidragsdel och lånebelopp när inkomsten överstiger fribeloppsgränsen (yrkande 4).

Inger Schörling m.fl. begär i motion Sf524 (yrkande 5) en utredning om ett system där studerandes ferieinkomster inte påverkar studiemedlen.

I motionerna Sf501 av Ingrid Andersson m.fl., Sf502 av Sigrid Bolkéus och Iris Mårtensson, Sf514 av Roland Sundgren och Göran Magnusson och Sf539 av Anneli Hulthén m.fl. begärs tillkännagivanden om behovet att mildra de marginaleffekter som uppstår i studiemedelssystemet vid inkomster över fribeloppsgränserna. I motion Sf509 begär Rosa-Lill Wåhlstedt m.fl. ett tillkännagivande om behovet av en ändring i studiemedelssystemet för att stimulera arbetsgivare att ekonomiskt stödja anställdas vidareutbildning så att sådant stöd inte påverkar rätten till studiebidrag.

Utskottet vill till en början erinra om att det belopp som år 1990 används som basbelopp vid beräkning av studiemedel enligt 4 kap. studiestödslagen uppgår till 30 500 kr. Fulla studiemedel för nio månaders heltidsstudier uppgår i år till 51 824 kr., varav studiebidraget är 15 262 kr. Studiemedelsbeloppet per månad uppgår till 5 758 kr., varav 1 696 kr. utgörs av bidrag och 4 062 kr. av lån.

Vidare innebär med 1990 års studiemedelsbasbelopp reglerna om inkomstprövning ett fribelopp för vårterminen om 15 250 kr. och för höstterminen om 21 350 kr., eller sammanlagt för året 36 600 kr. Med ett schablonavdrag på 3 000 kr. vid taxering kan alltså en studerande ha en årsinkomst på ca 40 000 kr. utan att studiemedlen påverkas. Studiebidraget försvinner helt vid en årsinkomst omkring 70 000 kr. och studiemedlen helt och hållet vid en årsinkomst omkring 134 000 kr.

I propositionen framhålls att erfarenheterna av det nya studiemedelssystemet i huvudsak har varit goda men att viss kritik har förekommit, vilken främst gällt reduceringsreglerna. Såsom framhålls i propositionen har kritiken i huvudsak gällt det förhållandet att bidragsdelen reduceras före lånedelen, att fribeloppen är för låga, att inkomst som intjänats under juni räknas till höstterminen om den betalas ut efter den 1 juli och att de samlade marginaleffekterna av skatt och studiemedelsreducering hindrar de studerande att minska sin skuldsättning genom extraarbete vid sidan om studierna.

I propositionen uttalas förståelse för att de samlade marginaleffekterna av skatt och studiemedelsreducering kan upplevas som kännbara samtidigt som det å andra sidan hävdas att studiemedelssystemet bör vara så konstruerat att det inte i alltför hög grad inbjuder till arbete vid sidan om studierna eftersom detta kan medföra förlängda studietider och därigenom högre skuldsättning. I sammanhanget bör det enligt föredragande statsrådet beaktas att en studerande, som lyfter fulla studiemedel och har inkomst av förvärvsarbete upp till fribeloppsgränsen, har ett belopp att disponera som genomsnittligt under årets tolv månader motsvaras av vad en förvärvsarbetande har med en månadsinkomst om ungefär 10 000 kr. i månaden. Därtill bör läggas att de studerande har större möjligheter till bostadsbidrag och låg daghemsavgift eftersom studiemedel inte räknas som inkomst i dessa sammanhang. Det kan med hänsyn härtill knappast hävdas att studiemedelstagarna har en orimligt låg ekonomisk standard. Mot bakgrund av de begränsade erfarenheterna av det nya studiemedelssystemet anser föredragande statsrådet i likhet med CSN att eventuella förändringar av reduceringsreglerna bör anstå till dess ytterligare kunskap har erhållits om hur de nu gällande reglerna fungerar.

De erfarenheter som hittills vunnits av det nya studiemedelssystemet är, som framhålls i propositionen, begränsade, och CSN följer, som framgått ovan, utvecklingen för att återkomma med en djupare analys av reformens effekter. Utskottet delar regeringens bedömning att de begränsade erfarenheterna talar emot förändringar i systemet redan nu. Den kritik mot reglerna om inkomstprövning som framförts i motionerna och som också redovisas i propositionen är emellertid enligt utskottets uppfattning så allvarlig att vissa ändringar i dessa regler bör göras redan nu för att lindra marginaleffekterna. Härigenom ökar de studerandes möjligheter att genom extraarbete minska sin skuldsättning.

Utskottet vill här till en början ta upp frågan om att helt avskaffa fribeloppsgränserna och därmed inkomstprövningen. CSN har i sin anslagsframställning erinrat om att nämnden i sitt remissyttrande över studiemedelskommitténs betänkande (SOU 1987:39) Studiemedel beräknat att ett totalt avskaffande av inkomstprövningsreglerna lågt räknat skulle innebära en utgiftsökning för studiebidrag om drygt 500 milj. kr. om året. Ökningen skulle enligt nämnden främst uppstå genom att deltidsstuderande i fristående kurser inom högskolan och halvtidsstuderande i kommunal vuxenutbildning skulle erhålla studie-

bidrag. Gällande regler om inkomstprövning beräknades under budgetåret 1989/90 innebära ett minskat utflöde av studiemedel på ca 114 milj. kr., varav ca 100 milj. kr. i form av studiebidrag.

Utskottet, som också vill betona vikten av att studiestödsreglerna inte inbjuder till förvärvsarbete i sådan utsträckning att det inkräktar på studierna, anser det med hänsyn till den beräknade kostnaden för en sådan åtgärd inte möjligt att helt avskaffa inkomstprövningen. Utskottet vill även erinra om att det utan inkomstprövning skulle bli svårare att bedöma en sökandes uppgivna studieavsikter och att ett slopande av denna prövning skulle kunna leda till ett behov av ökad efterkontroll och återkrav. Inte heller av andra skäl anser utskottet det vara önskvärt att studiebidrag utges utan någon som helst inkomstprövning.

Beträffande frågan om inverkan av ferieinkomster vill utskottet till en början, liksom i sitt av riksdagen godkända betänkande 1989/90:SfU15, erinra om att genom den högre fribeloppsgräns som gäller vid studier under andra kalenderhalvåret hänsyn har tagits till att ferieinkomster till största delen tjänas in under juli–augusti. De nuvarande schabloniserade reglerna är också administrativt hanterliga, medan ett system där man helt bortser från ferieinkomster förutsätter en ingående prövning i varje enskilt fall av under vilken tidsperiod inkomsten tjänats in. CSN bedömer i sin anslagsframställning att över tre fjärdedelar av de studerande skulle komma att beröras av efterkontroll om ferieinkomster helt skulle undantas från inkomstprövningen mot ca en tjugondel med nuvarande regler. Med hänsyn till det anförda anser utskottet det inte vara en lämplig lösning att utskilja ferieinkomsterna från inkomstprövningen. Utskottet vill i sammanhanget erinra om att vissa möjligheter torde finnas att låta inkomster avseende arbete under första kalenderhalvåret vid inkomstprövningen också hänföras till detta halvår, även om utbetalning sker först några dagar in på nästa halvår.

För att komma till rätta med de största problemen vill utskottet i stället förorda dels att fribeloppsgränserna höjs, dels att reduceringen av studiemedel vid inkomster över fribeloppet görs proportionellt på bidragsdel och lånedel. Fribeloppsgränsen bör enligt utskottets uppfattning höjas till sammanlagt 140 % för heltidsstuderande under fullt läsår (nio månader), dvs. med 10 procentenheter på vartdera halvåret, och med motsvarande höjningar för övriga studerande. En proportionell reduktion av bidrag och lån innebär att av reduktionen ca 30 % skall belöpa på bidragsdelen och ca 70 % på lånedelen.

Den nämnda fribeloppshöjningen till 140 %, varav 60 % på vårterminen och 80 % på höstterminen, innebär att den årsinkomst en studerande kan ha utan att studiemedlen påverkas stiger till 42 700 kr., eller inklusive schablonavdrag ca 46 000 kr. Studiebidraget upphör vid en årsinkomst av ca 73 000 kr. och studiemedlen vid en årsinkomst av ca 140 000 kr. Motsvarande höjningar görs för dem som studerar på heltid under kortare eller längre tid än normalt fullt läsår. Med proportionell reduktion av studiebidrag och lånedel gäller samma årsinkomstgräns för att studiemedel över huvud taget skall utgå,

men vid den årsinkomst där bidragsdelen vid oförändrade reduceringsregler skulle upphöra och endast lånedelen utgå, kommer bidrag alltså att utges med ca 10 700 kr., samtidigt som lånedelen utgår med ca 25 800 kr. och sammanlagda studiemedelsbeloppet vara oförändrat ca 36 500 kr.

Kostnaden för dessa åtgärder kan beräknas till 100 milj. kr. per år.

Utskottet anser alltså att vissa ändringar behöver göras i gällande lagstiftning, och utskottet lägger med bifall till motionerna Sf505 yrkande 3 och Sf541 yrkande 4 och med anledning av motionerna Sf508 yrkande 2, Sf546 yrkande 2 i denna del, Sf545, Sf505 yrkande 2, Sf524 yrkande 5, Sf506, Sf534, Sf535, Sf541 yrkande 3, Sf501, Sf502, Sf514, Sf539 och Sf509 fram förslag till ändring i 4 kap. 16, 19 och 24 §§ studiestödslagen. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 1990, samtidigt med huvuddelen av de i propositionen föreslagna ändringarna.

Förslaget i motion Sf508 yrkande 3 om ändrat inkomstbegrepp avstyrks av utskottet, eftersom en prövning som utgår från taxerad inkomst, där inkomsten kan ha reducerats genom avdrag för underskott, inte uppfyller kraven på rättvisa mellan olika kategorier studerande.

I samband med studiemedelsreformen 1989 slopades det *barntillägg* som tidigare utgått som studielån med 25 % av basbeloppet för varje barn.

Lars Werner m.fl. påpekar i motion Sf541 att skälet till att barntillägget slopades var att ekonomiska problem för barnfamiljer skulle lösas inom det familjepolitiska området och inte inom studiemedelssystemet. Motionärerna instämmer i den principen men konstaterar att det inte finns några förslag inom det familjepolitiska området som skulle ge studerande föräldrar bättre ekonomi och att barntilläggets slopande slår hårt mot ensamma föräldrar, som vanligen är kvinnor. Motionärerna begär därför (yrkande 2) att barntillägget skall återinföras.

I sitt av riksdagen godkända betänkande SfU 1987/88:26 om studiemedel ansåg utskottet i likhet med departementschefen att ekonomiskt stöd borde utgå inom ramen för samhällets allmänna stöd till barnfamiljer. Att därutöver införa ett barnbidrag inom studiemedelssystemet motsatte sig utskottet såväl av rättviseskäl som av kostnadsskäl. Utskottet ansåg vidare att det var principiellt felaktigt att kostnader för barns försörjning skulle medföra extra skuldsättning inom studiemedelssystemet. Utskottet delade därför departementschefens uppfattning att det återbetalningspliktiga barntillägget borde slopas.

Utskottet, som erinrar om att generella åtgärder för att stödja barnfamiljerna såsom höjda barnbidrag även kommer studerande föräldrar till godo, vidhåller sin inställning i denna fråga och avstyrker bifall till motion Sf541 yrkande 2.

De nya *återbetalningsreglerna* för studielånen är inkomstrelaterade. Återbetalningen av studiemedlen påbörjas tidigast sex månader efter det att studierna avslutats och sker med ett årligt belopp om 4 % av

den återbetalningsskyldiges sammanräknade inkomst enligt taxeringen för statlig inkomstskatt året före återbetalningsåret. Särskilda återbetalningsregler gäller för låntagare som är bosatta utomlands eller är sjömän. Ränta för studielånet fastställs för varje år av regeringen. Hänsyn tas därvid till avdragseffekterna i skattesystemet och ett mindre påslag för administrationskostnader görs.

I propositionen lämnas vissa förslag rörande återbetalning och avgiftsbetalning, som intagits i övergångsbestämmelserna till lagen (1988:877) om ändring i studiestödslagen. Förslagen har inte föranlett några motionsyrkanden, och utskottet biträder förslagen.

Studieskulden skrivs av vid dödsfall och vid 65 års ålder. Den som har studielån från studier på grundskole- eller gymnasieskolenivå kan få en del av lånen avskrivna om han eller hon också uppburit lån för minst tre terminers studier på eftergymnasial nivå. Avskrivning medges därvid med högst en tredjedel av studielånet per termin och får avse högst tre terminer.

Ann-Cathrine Haglund m.fl. begär i motion Sf508 (yrkande 5) ett beslut om att studieskulder skall avskrivas med 6 % av basbeloppet per termin för gymnasiala studier och med samma belopp för uppnådda 20 poäng vid postgymnasiala studier. Rätten till avskrivning bör gälla för den som uppburit studiemedel för minst sex terminers heltidsstudier. För den som avlägger doktorsexamen bör skulden avskrivas med en summa motsvarande ett basbelopp. Motionärerna begär vidare en utredning av möjligheten till reducering av skuld för utlandsstudier, som ofta medför extra kostnader.

Även en motion om avskrivning av studieskulder prövades av riksdagen vid behandlingen av proposition 1987/88:116 och i betänkandet 1988/89:SfU15. Utskottet konstaterade då att motionsförslaget innebar en subvention för den som genomgått längre utbildning oavsett vederbörandes betalningsförmåga. Utskottet, som ansåg att det saknades skäl att införa en sådan subventionering, avstyrkte bifall till ett motionsyrkande i frågan, och riksdagen följde utskottet. Utskottet anser att riksdagen bör vidhålla sin tidigare inställning och avstyrker bifall till motion Sf508 yrkande 5 i denna del ävensom i den del motionen avser begäran om utredning om skuldsättning vid utlandsstudier. I den delen vill utskottet också erinra om att CSN tagit upp frågan om skuldsättning för studier i utlandet i sin anslagsframställning och avser att återkomma i frågan.

I motion Sf508 begär motionärerna också (yrkande 4) ett tillkännagivande om att bankerna bör få tillfälle att erbjuda sina tjänster vid hanteringen av studielånen. Härigenom skulle man få underlag för en bedömning av om bankernas medverkan kan medföra fördelar för de studerande och också konkurrenskraft i förhållande till riksgäldskontorets medelshantering.

När ett motionsyrkande i samma syfte behandlades i anslutning till behandlingen av proposition 1988/89:116 framhöll utskottet att studiemedelskommittén förutsättningslöst prövat olika alternativ för medelshantering och då funnit att riksgäldskontoret kan sköta upplåningen till en lägre kostnad än vad bankerna kan. En av anledningarna härtill

var att staten som långgivare inte är förknippad med någon kreditrisk. Utskottet hade inte någon annan uppfattning i frågan och tillstyrkte propositionens förslag om att riksgäldskontoret skulle svara för upplåningen av medel för studielångivningen. Detta blev också riksdagens beslut. Någon anledning till ändring av beslutet finns inte enligt utskottet, varför även yrkande 4 i motion Sf508 bör avslås.

Ett villkor för att en utbildning skall berättiga till statligt studiestöd är att utbildningen är statlig, statsunderstödd eller står under statlig tillsyn. Det ankommer på regeringen att besluta om vid vilka utbildningar eleverna kan uppbära studiestöd, och utbildningarna i fråga återfinns i förteckningar som bilagts studiestödsförfordningen.

I motion Sf549 av Ylva Annerstedt begärs ett tillkännagivande om att elever vid Skillebyholmsskolan bör få studiemedel.

Utskottet anser att det måste ankomma på regeringen att efter ansökan från vederbörande utbildningsanordnare pröva förutsättningarna för att en utbildning skall ställas under statlig tillsyn och eleverna i utbildningen därigenom få rätt till studiemedel. Motion Sf549 bör därför avslås av riksdagen.

I propositionen föreslås att till F 4 för budgetåret 1990/91 anvisas ett förslagsanslag på 2 730 000 000 kr. Av detta belopp beräknas 1 920 milj. kr. för kostnaderna för studiebidrag enligt 4 kap. studiestödslagen och 810 milj. kr. för kostnaderna för räntesubventioner och avskrivningar.

I motion Sf546 av Ann-Cathrine Haglund m.fl. begärs (yrkande 2 delvis) att till anslaget skall anvisas ytterligare 138 000 000 kr. för att finansiera avskaffandet av fribeloppsgränserna. I motion Sf505 av Bengt Westerberg m.fl. begärs (yrkande 4) att till anslaget skall anvisas ytterligare 75 000 000 kr. för att finansiera ändrade reduktionsregler. I motion Sf541 av Lars Werner m.fl. begärs (yrkande 5) att till anslaget anvisas ytterligare 245 000 000 kr. för att finansiera ändrad fribeloppsbedömning och ett återinförande av barntillägget.

Med hänvisning till den bedömning som utskottet ovan gjort i fråga om fribeloppsgränser, reduktionsregler och barntillägg bör det i propositionen föreslagna anslaget ökas med 100 milj. kr. och således totalt uppgå till 2 830 000 000 kr.

Till studerande på gymnasial nivå betalas studiemedel ut månadsvis, medan studerande på högskolenivå får stödet utbetalat två gånger per termin. I propositionen anmäls regeringens avsikt att bemyndiga CSN att införa ett system med månadsutbetalning även för de högskolestuderande. Enligt CSN finns det stora möjligheter att rationalisera handläggningen av studiemedelsärenden genom en närmare samverkan med högskolans administrativa system, och i propositionen anges att en samverkan med studiedokumentationssystemen t.ex. skulle kunna medföra förenklade rutiner vid prövningen av studieresultaten och vid hantering av studieintyg.

I motion Sf505 av Bengt Westerberg m.fl. anser motionärerna att studiemedelsnämnden inte skall få fatta några beslut med ledning av

besked från studiedokumentationssystemen, utan att CSN måste följa upp besked från registret med en förfrågan till den enskilde studiemedelstagaren, innan nämnden fattar beslut. Motionärerna begär ett tillkännagivande i enlighet härmed (yrkande 6).

Utskottet, som vill erinra om förvaltningslagens bestämmelser om kommunikation med enskilda parter innan en myndighet fattar beslut i ärenden, kan inte i propositionen finna stöd för att det förelegat någon avsikt att använda studiedokumentationssystemet på annat sätt än som står i överensstämmelse med förvaltningslagen. Utskottet anser inte att något tillkännagivande med anledning av motion Sf505 yrkande 6 behövs.

Utskottet behandlar slutligen under detta avsnitt motion Sf523 av Sigge Godin. Motionären erinrar om att frågan om ett administrativt samarbete mellan högskolan och studiestödsorganisationen länge varit aktuell för CSN. Enligt motionären bör det finnas administrativa och organisatoriska samband i ett flertal uppräknade funktioner, men ännu har inte någon mer omfattande samverkan/samordning kommit till stånd mellan högskolan och studiestödsmyndigheterna i den löpande utbildningsadministrationen. Motionären ger en rad exempel på hur en bättre samordning skulle kunna genomföras som skulle ge vinster även på studiemedelssidan. Den i motionen skisserade samordningen ger, enligt motionären, självklart ett antal arbetstillfällen till Sundsvall, där det finns tillgång till kvalificerad datapersonal. CSN har därför goda möjligheter att åta sig att utveckla en bättre samordning inom den studiesociala sektorn. Motionären begär ett tillkännagivande av vad som i motionen anförts beträffande dels besparingar och rationaliseringar inom studiemedelssektorn (yrkande 1), dels CSN:s förutsättningar att samordna den studiesociala administrationen (yrkande 2), dels Västernorrlands läns behov av sysselsättningstillfällen (yrkande 3).

Utskottet erinrade vid sin behandling av en motsvarande motion under förra årets riksmöte (se 1988/89:SfU15) om att CSN under flera år arbetat med rationaliserings- och effektivitetsprogram med goda resultat. Det studiesociala informationssystemet (STIS) innehöll den mest aktuella och fullständiga informationen om studerande på olika utbildningsnivåer i landet. CSN hade också inlett ett samarbete med såväl högskole- som övriga skolmyndigheter för att myndigheterna skulle kunna dra gemensamma fördelar av registret. I samband med att CSN övertog studiehjälpshanteringen från kommuner och landsting övertog CSN också en hel del av den statistikinmatning som legat på kommunerna. Utskottet ville också framhålla att i de särskilda direktiv som CSN fått om att prioritera studiehjälpshanteringen hade frågorna kring samarbetet på utbildningsområdet när det gällde informationsinhämtning och statistikbearbetning särskilt uppmärksamats.

Med hänsyn till det anförda ansåg utskottet att något tillkännagivande med anledning av motionen inte var påkallat. Utskottet vidhåller denna uppfattning och avstyrker bifall till motion Sf523.

Under anslaget Vuxenstudiestöd m.m. betalas förutom utgifter för särskilt vuxenstudiestöd även bidrag som utgår för uppsökande verksamhet på arbetsplatser, planering av uppsökande verksamhet och utbildning av studieorganisatörer och information om vuxenstudiestöd m.m.

Anslaget finansieras genom medel från vuxenutbildningsavgiften, som för närvarande utgör 0,27 % av den totala lönesumman. Avgiften erläggs endast i form av arbetsgivaravgift. Genom vuxenutbildningsavgiften finansieras — förutom vuxenstudiestöd och administrationen av dessa stöd — anslaget C 7 Bidrag till viss central kursverksamhet samt till viss del anslaget C 4 Bidrag till studieförbunden m.m. och F 6 Timersättning vid vissa vuxenutbildningar. Tillgängligt utrymme under anslaget Vuxenstudiestöd m.m. för budgetåret 1990/91 beräknas i propositionen till 1 465,8 milj. kr.

Vuxenstudiestöd kan utgå i form av särskilt vuxenstudiestöd, korttidsstudiestöd och internatbidrag.

Det särskilda vuxenstudiestödet utgår vid längre studier till studerande på grundskole- och gymnasieskolenivå samt till studerande som genomgår yrkesteknisk högskoleutbildning. Stödet utgår med dels en bidragsdel, dels en lånedel. Bidragsdelen utgick ursprungligen efter samma beräkningsgrund till alla stödtagare, nämligen 65 % av det utbildningsbidrag som den studerande skulle ha fått vid arbetsmarknadsutbildning. Fr.o.m. budgetåret 1984/85 är dock stödet differentierat. Den som är medlem i arbetslöshetskassa erhåller liksom tidigare ett skattepliktigt bidrag motsvarande 65 % av utbildningsbidraget. Den som har vårdnaden om barn eller är underhållsskyldig för barn erhåller dessutom barntillägg med 0,09 % av basbeloppet per barn och dag. Till övriga studerande utgår vuxenstudiebidrag med 32,5 % av utbildningsbidraget. Barntillägg utgår inte till denna grupp. Utöver bidragsdelen kan särskilt vuxenstudiestöd utgå i form av studielån med så stort belopp att det sammanlagda vuxenstudiestödet motsvarar vad den studerande skulle ha erhållit i utbildningsbidrag.

Korttidsstudiestöd och internatbidrag utgår vid kortare utbildningar såsom vissa studiecirklar och korta utbildningar vid kommunal vuxenutbildning eller folkhögskola. Korttidsstudiestödet utgår med 50 kr. per timme och internatbidraget med 250 kr. per dygn.

Ansökan om korttidsstudiestöd kan göras såväl av enskild person som kollektivt av fackliga organisationer för fördelning bland arbetstagare. Fr.o.m. år 1987 har pensionärs- och handikapporganisationer fått möjlighet att under en försöksperiod göra kollektiv ansökan om internatbidrag.

I propositionen anmäls att CSN under hösten 1989 kommit in med flera viktiga rapporter rörande vuxenstudiestöden, som samtliga innehåller mer eller mindre omfattande förslag till förändringar i nuvarande regelsystem. Utbildningsdepartementet tillsatte också hösten 1989 en arbetsgrupp för att diskutera korttidsstudiestöden och fördelningen av resurser till stöd, planering och utbildning samt uppsökande verk-

samhet. Det hittills bedrivna utredningsarbetet visar enligt propositionen att det finns många olösta frågor och problem kring vuxenstudiestöden och deras utnyttjande, liksom i gränsdragningen mellan vuxenstudiestöd och andra studiefinansieringsformer, t.ex. studiemedel och utbildningsbidrag. Mot bakgrund bl.a. av detta anser föredragande statsrådet det vara ytterst angeläget att ta ett mer samlat grepp på vuxnas studiefinansiering och anmäler avsikten att tillkalla en särskild utredare för att göra en större översyn, som inte bara behandlar vuxenstudiestöden utan hela frågan om vuxnas studiefinansiering.

I propositionen beräknas att 1 098,8 milj. kr. av de medel som inflyter från vuxenutbildningsavgiften kan avsättas till det särskilda vuxenstudiestödet och att härigenom ett ökat antal studerande skall få tillgång till stödet. Utrymmet för korttidsstudiestöd och internatbidrag beräknas till 226 milj. kr. inkluderande en höjning av stödbeloppen. För bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser beräknas 48 milj. kr. och för kostnader för planering m.m. av uppsökande verksamhet och utbildning av fackliga studieorganisatörer 18 milj. kr. Utrymmet för särskilt vuxenstudiestöd till arbetslösa beräknas till 75 milj. kr. Sammanlagt föreslås i propositionen att till anslaget Vuxenstudiestöd m.m. skall anvisas ett reservationsanslag på 1 465 800 000 kr.

Den höjning av stödbeloppen som föreslås avser dels en höjning av korttidsstudiestödet till 53 kr. per timme, dels en höjning av internatbidraget till 265 kr. per dygn. Härutöver föreslås att vissa detaljreglerande bestämmelser om korttidsstudiestödet avskaffas. Förslagen medför ändringar i 5 kap. 3 och 5 §§ samt 6 kap. 5 och 8 §§ studiestödslagen.

I avvaktan på den aviserade översynen av vuxnas studiefinansiering förordas att pågående försöksverksamheter får fortsätta och mer slutgiltiga ställningstaganden anstå. I propositionen begärs därför godkännande av att försöksperioden med kollektiv ansökan om internatbidrag för pensionärs- och handikapporganisationer samt försöksverksamheten med ett friare resursutnyttjande av medlen för vuxenstudiestöd och uppsökande verksamhet förlängs till utgången av kalenderåret 1991.

I flera motioner begärs ändringar i nuvarande vuxenstudiestödssystem.

Lars Leijonborg m.fl. anser i motion Sf519 att differentieringen av det särskilda vuxenstudiestödet är orättvis och att stödet med andra beräkningsgrunder skulle räcka till betydligt fler sökande. Motionärerna begär därför (yrkande 2) en utredning med uppgift att dels föreslå hur man skall åstadkomma en jämnare fördelning av de särskilda vuxenstudiestöden, dels undersöka konsekvenserna av de nuvarande reglerna för rekryteringen av kvinnor till vuxenutbildning. Vidare begär de (yrkande 3) att CSN skall få i uppdrag att utreda hur en reform skall kunna genomföras som medger att barntillägg utgår på lika villkor till alla studerande med särskilt vuxenstudiestöd.

I samma motion begär motionärerna tillkännagivanden om dels att försöksverksamheten med kollektiv ansökan om internatbidrag för handikapporganisationer bör permanentas och att ålderspensionärer

inte längre bör ha rätt till internatbidrag (yrkande 4), dels att möjligheten till kollektiv ansökan om internatbidrag också bör tillkomma Lantbrukarnas riksförbund, Sveriges fiskares riksförbund och Småföretagens riksorganisation (yrkande 5).

I motion Sf547 av Jan Hyttring m.fl. kritiserar också differentieringen av det särskilda vuxenstudiestödet och betydelsen härav för rekryteringen av kvinnor. Motionärerna anser också att organisationer av typ LRF och Småföretagens riksorganisation bör ges möjlighet att kollektivt ansöka om korttidsstudiestöd. De begär ett tillkännagivande om att ändringar i de angivna hänseendena bör göras redan innan resultatet av den aviserade översynen föreligger. Liknande synpunkter framförs i motion Sf372 (yrkande 6) av Gunilla André och Karin Starrin.

Kristina Svensson och Berit Oscarsson begär i motion Sf507 att timersättningen vid korttidsstudiestöd höjs. Ingegerd Sahlström och Owe Andréasson kritiserar i motion Sf516 också timersättningsnivån samt nivån på internatbidraget. Motionärerna anser vidare att korttidsstudiestöd vid deltidstudier skall kunna utgå för flera timmar per vecka, och de begär att bestämmelserna i de nämnda avseendena ses över.

Slutligen begär Leo Persson m.fl. i motion Sf513 ett tillkännagivande om behovet av en annan princip för fördelning av vuxenstudiestöd mellan länen.

Den i propositionen aviserade utredningen om vuxnas möjligheter att finansiera studier har tillsatts enligt beslut vid regeringssammanträde den 15 februari 1990 (dir. 1990:2). Utredningen skall enligt direktiven utreda vuxnas möjligheter att finansiera studier på grundskole- och gymnasieskolenivå. Huvuduppgiften skall vara att analysera behovet av förändringar i nuvarande studiesociala system och framlägga därav föranledda förslag. Analysen skall göras mot bakgrund av aktuella problem och pågående och planerade reformer på vuxenutbildningsområdet. Därvid skall särskilt belysas

- de samlade resurserna för studiestöd till vuxna och användningen av dessa resurser, innefattande fördelningen av medlen från vuxenutbildningsavgiften,
- regelsystemen för särskilt vuxenstudiestöd, korttidsstudiestöd, uppsökande verksamhet m.m.,
- behovet av särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa och för yrkesteknisk högskoleutbildning,
- samordningen mellan studiemedel, vuxenstudiestöd, utbildningsbidrag och sjukförmåner,
- behovet av och nivån för särskilda timersättningar vid vissa vuxenutbildningar,
- situationen för vuxenstuderande med särskilt hård skuldsättning.

Utredningen skall resultera i en redovisning av gjorda kartläggningar och analyser samt de förslag till åtgärder som analyserna kan föranleda. — Utredningen bör slutföra sitt arbete senast den 1 juli 1991.

De frågor som tagits upp i motion Sf519 yrkandena 2 och 3 berör direkt regelsystemet för det särskilda vuxenstudiestödet och kommer

därför att behandlas av utredningen. Utskottet anser därför att motionen i denna del, liksom motionerna Sf547 i denna del och Sf372 yrkande 6 i denna del, inte påkallar någon åtgärd.

Utskottet gör samma bedömning i fråga om motionerna Sf507 och Sf516.

Frågan om rätten för pensionärsorganisationer att göra kollektiv ansökan om internatbidrag har behandlats av utskottet inför riksdagens godkännande av försöksverksamheten 1985/86. Utskottet framhöll därvid att utskottet inte ville motsätta sig att även pensionärsorganisationerna fick möjlighet till kollektiv ansökan eftersom det endast var fråga om en tvåårig försöksverksamhet. Utskottet erinrade också om att någon övre åldersgräns för det dåvarande dagstudiestödet inte fanns och att det bland ålders- och förtidspensionärer fanns ett stort antal kortutbildade. Utskottet framhöll dock att med de begränsade resurser som vuxenstudiestödet har bör stödet företrädesvis utgå till dem som är i aktiv ålder. Utskottet har vidhållit sin inställning senast i sitt av riksdagen godkända betänkande 1988/89:SfU15.

Med hänvisning till vad utskottet tidigare anfört och i avvaktan på resultatet av den beslutade översynen biträder utskottet att försöksverksamheten förlängs till utgången av år 1991 och avstyrker bifall till motion Sf519 yrkande 4.

Även frågan om kollektiv ansökan från företagorganisationer behandlades i utskottets betänkande SfU 1987/88:20 och senast i betänkandet 1988/89:SfU15. Utskottet erinrade då om att egenföretagare har rätt att ansöka om internatbidrag men däremot inte korttidsstudiestöd. Utskottet ansåg sig inte kunna tillstyrka en utvidgning av möjligheterna till kollektiv ansökan av internatbidrag med hänvisning till att resultatet av den ovan nämnda försöksverksamheten för handikapp- och pensionärsorganisationer borde avvaktas. Utskottet, som förutsätter att även frågan om egenföretagarnas ställning inom vuxenstudiestödet kommer att behandlas vid översynen av detta stöd, vidhåller i avvaktan på resultatet av översynen denna inställning och avstyrker bifall till motionerna Sf519 yrkande 5, Sf547 i denna del och Sf372 yrkande 6 i denna del.

Enligt riktlinjer som riksdagen godkände under våren 1988 (prop. 1987/88:100, SfU 1987/88:20, rskr. 216) för länsfördelningen av medel för vuxenstudiestöd och uppsökande verksamhet på arbetsplatser fördelas medlen för särskilt vuxenstudiestöd med hänsyn enbart till utbildningsstrukturen, medan medlen för korttidsstudiestöd fördelas med hänsyn till såväl utbildningsstrukturen som till förekomsten av skiftarbete. Medlen för uppsökande verksamhet fördelas med hänsyn till utbildningsstrukturen, men viss hänsyn bör också tas till glesbygds-län med stora avstånd.

De problem som tas upp i motion Sf513 har, som utskottet framhöll i betänkandet 1988/89:SfU15, sin grund i att efterfrågan på vuxenstudiestöd är betydligt större än de ekonomiska resurserna för sådana stöd. Fördelningen mellan länen måste därför ske efter vissa prioriteringsgrunder. Det finns emellertid inget som hindrar CSN att reservera medel för en senare fördelning eller göra en omfördelning av medel

som inte förbrukats, och utskottet förutsätter att CSN prövar lämpligheten härav. Utskottet, som utgår från att även dessa frågor kommer att beröras av översynen, anser på grund av det anförda att något tillkännagivande med anledning av motion Sf513 inte är påkallat.

Det finansiella utrymmet för vuxenstudiestöd berörs i tre motioner.

Ann-Cathrine Haglund m.fl. begär i motion Sf508 (yrkande 7) att utrymmet för särskilt vuxenstudiestöd skall ökas med 70,3 milj. kr. Av detta belopp bör enligt motionärerna 58,3 milj. kr. tas från anslaget F 6 (medlen för den högre timersättningen vid grundutbildning för vuxna, vuxenutbildning för psykiskt utvecklingsstörda och grundläggande svenskundervisning för invandrare), och i motion Sf546 (yrkande 3) av samma motionärer framställs yrkandet att de angivna medlen skall anvisas till särskilt vuxenstudiestöd under F 5. I motion Sf546 begär motionärerna vidare att utrymmet för korttidsstudiestöd minskas till 87 milj. kr. (yrkande 4), att medlen för särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa med hänsyn till det goda konjunkturläget minskas till 25 milj. kr. (yrkande 5) och att anslagsposterna för uppsökande verksamhet på arbetsplatser och planering av uppsökande verksamhet m.m. avvecklas och medel således inte anslås till dessa ändamål (yrkande 6). Vidare begärs i motion Sf546 godkännande av att 1 169,1 milj. kr. av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften används för att finansiera det särskilda vuxenstudiestödet (yrkande 7), att till Vuxenstudiestöd m.m. anvisas ett reservationsanslag på 1 281,1 milj. kr. (yrkande 8) och att den besparing på 70 milj. kr. som genom de i motionen föreslagna ändringarna på anslagen F 3, F 4 och F 5 erhålls överförs till anslaget Bidrag till studieförbunden (yrkande 9).

Lars Leijonborg m.fl. begär i motion Sf519 (yrkande 1) att under anslaget anslås totalt 8 milj. kr. till planering och genomförande av uppsökande verksamhet både på arbetsplatser och i bostadsområden och att anslaget således minskas med 58 milj. kr.

Utskottet erinrade senast i sitt av riksdagen godkända betänkande 1988/89:SfU15, i anslutning till motionsyrkanden om besparingar inom vuxenstudiestödet, om att på grund av det statsfinansiella läget efter hand betydande belopp i besparingssyfte hade förts över från vuxenutbildningsmedlen till folkbildningsändamål. Utskottet motsatte sig en sådan urholkning av vuxenstudiestödet som de då aktuella motionsförslagen innebar. Av samma skäl motsätter sig utskottet nu de i motion Sf546 yrkande 9 föreslagna överföringarna av avgiftsmedel. Med hänsyn till den översyn av vuxenstudiestödet som beslutats anser utskottet som ovan redovisats inte att några större ändringar bör vidtas i systemet, och utskottet är inte berett att förorda en minskning av medlen till de olika anslagsposterna på sätt föreslås i motionerna. I fråga om medel till uppsökande verksamhet i bostadsområden vill utskottet erinra om att sådana tidigare anvisades under anslaget C 4. Bidrag till studieförbunden m.m. Medlen fördelades av skolöverstyrelsen till de studieförbund som kunde presentera väl underbyggda projekt. Det särskilda bidraget till uppsökande verksamhet i bostadsområden togs emellertid bort fr.o.m. budgetåret 1988/89, då motsvarande

resurs i stället utnyttjades till att delvis finansiera kostnaderna för ett tilläggsbidrag till fri resursanvändning (prop. 1987/88:100, UbU 18, rskr. 242).

Utskottet avstyrker med det anförda bifall till motionerna Sf508 yrkande 7, Sf546 yrkandena 3–9 och Sf519 yrkande 1 och tillstyrker regeringens förslag till medelsanvisning under anslaget F 5.

F 7. Bidrag till vissa studiesociala ändamål

Från anslaget betalas kostnader för bidrag till hälso- och sjukvård för högskolestuderande. Tillsynen över studerandehälsovården utövas av universitets- och högskoleämbetet (UHÄ). Vidare betalas från anslaget stöd till produktion av studielitteratur för högskolestuderande som är synskadade, rörelsehindrade eller dyslektiker. Detta bidrag disponeras av talboks- och punktskriftsbiblioteket (TPB). Slutligen betalas från anslaget bidrag för reserabatter till studerande. Medlen härför disponeras av CSN.

För bidrag till studerandehälsovård har i propositionen beräknats ett medelsbehov av 9 424 000 kr., och bidraget till TPB för studielitteratur har beräknats till 7 650 000 kr. Vidare föreslås att TPB bemyndigas att beställa sådan litteratur som förfaller till betalning först under budgetåret 1991/92 till ett belopp om högst 3,6 milj. kr. Något bidrag till reserabatter för studerande har inte beräknats. Till anslaget E 7 föreslås i enlighet härmed anvisat ett förslagsanslag på 17 074 000 kr.

Medelsbehovet för *studerandehälsovården* anges i propositionen ha beräknats efter löne- och prisomräkning och med hänsyn till att fr.o.m. den 1 juli 1990 högskolan i Trollhättan/Uddevalla tillkommer.

I tre motioner begärs ytterligare medel till studerandehälsovården. Gullan Lindblad m.fl. anser i motion Sf515 att bidraget skall ökas med 296 000 kr., Lars Leijonborg m.fl. i motion Sf519 (yrkande 7) med 400 000 kr. och Rune Backlund i motion Sf536 med 300 000 kr.

I motion Sf503 av Björn Samuelson m.fl. begärs ett förslag om att staten skall överta huvudmannaskapet för studerandehälsovården från studenterna.

De riktlinjer för studerandehälsovården som för närvarande gäller (prop. 1982/83:129, SfU 25, rskr. 386) innebär att tyngdpunkten bör ligga på förebyggande, sociala och kurativa insatser. De studerandes behov av somatisk och psykiatrisk vård bör huvudsakligen tillgodoses inom ramen för den offentliga hälso- och sjukvården. När riktlinjerna antogs förutsattes att såväl de studerande som landstingskommunerna och kommunerna skulle ge bidrag till verksamheten.

Utskottet vill erinra om att en särskild utredare tillkallats för att utreda konsekvenserna av ett eventuellt avskaffande av kårobligatoriet m.m. (dir. 1989:8). Utredaren bör visa hur de studerandes behov av bl.a. hälsovård, kurativa insatser och motionsidrott tillgodoses och även klarlägga ekonomiska förhållanden inkl. ekonomiskt stöd från stat, landsting och kommuner. När det gäller studerandehälsovården

skall utredaren analysera och lämna förslag till hur denna verksamhet lämpligen kan organiseras. Utredaren beräknas slutföra sitt arbete senast i oktober 1990.

Med hänsyn till den pågående utredningen anser utskottet att motion Sf503 inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Propositionens förslag innebär att statens bidrag till studerandehälsovården räknats upp med 4 %. Med hänsyn till att löneutvecklingen visat sig innebära betydligt högre kostnadsökningar anser utskottet i likhet med motionärerna i motion Sf519 att anslaget bör tillföras ytterligare 400 000 kr. avseende studerandehälsovård. Härigenom tillgodoses också motionerna Sf515 och Sf536.

Utskottet har ingen erinran mot regeringens förslag i fråga om *TPB*.

Det s.k. CSN-kortet ger enligt avtal mellan CSN och SJ sedan år 1988 studerande 50 % rabatt vid resor på SJ:s tåg och expressbussar. Något särskilt bidrag till CSN för *reserabatter för studerande* har som ovan nämnts inte beräknats för det kommande budgetåret. I propositionen påpekas att det belopp CSN under innevarande budgetår betalat till SJ för studeranderabatter, 84,4 milj. kr., i förhållande till SJ:s totala persontrafikintäkter utgör ca 1,6 %. Vidare pekas på att SJ numera har ett fullständigt ekonomiskt ansvar för hela sin verksamhet och skall verka på affärsmässiga grunder. Enligt föredragande statsrådets bedömning har SJ:s trafikvolym ökat betydligt till följd av studeranderabatten. Det är mot den bakgrunden förslaget i propositionen skall ses, och statsrådet anser att det i framtiden skall vara SJ som beslutar om studeranderabatter.

Förslaget har föranlett ett flertal motioner.

I motion Sf531 av Margit Gennser och Gullan Lindblad anför motionärerna att SJ har ett betydande intresse av att i konkurrens med flyget och enskilda bussbolag arbeta fram lämpliga rabattsystem för studenterna och att samtidigt förhandlingar från studenternas sida bör upptas med andra trafikföretag så att konkurrensen skapar bästa möjliga trafikförsörjning för studenterna. Ingrid Hemmingsson anser i motion Sf540 att regeringen snabbt bör få i gång förhandlingar med SJ om dess möjlighet att ge rabatt och, om det visar sig nödvändigt, därefter ompröva sitt beslut inom sina budgetramar.

I motion Sf505 (yrkande 5) av Bengt Westerberg m.fl. begärs att ytterligare 89 000 000 kr. anvisas till anslaget för bibehållande av reserabatterna för studerande, dvs. det belopp som CSN beräknat för ändamålet i sin anslagsframställning.

Samma yrkande framställs i motion Sf537 av Rune Backlund m.fl. Marianne Jönsson och Agne Hansson begär i motion Sf504 och Karin Starrin och Gunnar Björk i motion Sf529 ett tillkännagivande att studeranderabatten inte bör slopas.

Lars Werner m.fl. begär i motion Sf525 att studeranderabatterna inte skall avskaffas (yrkande 1) och att 85 000 000 kr. anslås för att behålla rabatterna (yrkande 2). I motion Sf542 av Björn Samuelson m.fl.

begärs ett tillkännagivande om att studeranderabatter bör ges även för resor med buss i skogslänen där det inte finns någon järnväg och att särskilda medel bör ställas till förfogande för detta ändamål.

Claes Roxbergh m.fl. begär i motion Sf511 (yrkande 2) att rabatten för studerande på SJ skall garanteras och utökas att gälla även för de s.k. E 4-tågen längs Norrlandskusten. Inger Schörling m.fl. begär i motion Sf524 ett beslut om att CSN-rabatten på tåg skall behållas (yrkande 2) och att för de områden som har få eller inga järnvägsförbindelser rabattavtal skall slutas med länstrafikbolagen (yrkande 4) samt att medel — 98 milj. kr. — avsätts för dessa ändamål.

Även i motionerna Sf518 av Ulla Berg, Sf521 av Kristina Svensson m.fl., Sf522 av Sigrd Bolkéus m.fl., Sf527 av Bruno Poromaa, Sf528 av Marianne Ståhlberg, Sf530 av Reynoldh Furustrand och Berit Löfstedt, Sf532 av Arne Kjörnsberg och Sf538 av Anneli Hulthén och Kent Carlsson begärs tillkännagivanden om att reserabatterna för studerande skall finnas kvar.

Av CSN:s anslagsframställning framgår bl.a. att år 1988, då CSN-kortet i nuvarande form infördes, ca 475 000 studerande erhöll kortet och att SJ:s nettointäkter för studeranderesor detta år ökade med ca 82 % till 290 milj. kr. Vidare framgår att rabatten fr.o.m. år 1989 också lämnas på E 4-tåget från Sundsvall till Luleå, dock endast i direkt anslutning till tågresa, samt att GDG och Gotlands län beslutat lämna 50 % rabatt på bussresor till studerande mot uppvisande av CSN-kortet. I anslagsframställningen anges som en av de viktigaste frågorna inför förhandlingarna med SJ för budgetåret 1990/91 att försöka utöka CSN-kortets giltighet till de delar av landet där tågförbindelser saknas.

De reserabatter som är förknippade med CSN-kortet är enligt utskottets uppfattning utomordentligt värdefulla för studenterna. De har också fördelar i andra avseenden. Utskottet anser det därför väsentligt att sådana rabatter kan behållas och om möjligt också utvidgas framför allt på det sätt CSN anger i sin anslagsframställning. En förutsättning är emellertid att det kan ske inom den nuvarande kostnadsramen.

Enligt vad utskottet erfarit har CSN tagit upp förhandlingar med andra trafikföretag i fråga om rabatter och har möjlighet att ta upp ytterligare förhandlingar. Med länstrafikföretagen förhandlar CSN även beträffande gymnasieelevernas kostnadsfria resor mellan hem och skola. Utskottet har därför kommit till den slutsatsen att det bör finnas möjlighet att lösa frågan om reserabatterna på annat sätt än uteslutande genom avtal med SJ. CSN bör alltså ta upp förhandlingar i detta avseende också med andra trafikföretag, såsom flyg- och båtbolag och länstrafikbolag. Härigenom löses också frågan om rabatter i sådana områden där det inte finns järnväg. Kostnaden för de rabatter som CSN kan förhandla fram med olika trafikföretag är emellertid svår att beräkna. Riksdagen bör därför bemyndiga regeringen att ge CSN i uppdrag att förhandla fram förmånligast möjliga reserabatter. Förhandlingsresultatet bör därefter föreläggas regeringen för godkännande. — För tillkommande utgifter i statsbudgeten finns medel avsatta under

posten Beräknat tillkommande utgiftsbehov. När förhandlingarna slutförts och kostnaden kan uppskattas bör regeringen återkomma till riksdagen med begäran om medel på tilläggsbudget.

Genom det anförda anser utskottet att motionerna om reserabatter för studerande i huvudsak får anses tillgodosedda, och utskottet tillstyrker med det anförda regeringens budgetförslag i denna del. Till följd av utskottets ställningstagande i fråga om studerandehälsovården bör till Bidrag till vissa studiesociala ändamål anvisas 17 474 000 kr.

F 8. Utbildningsarvoden till studerande vid vissa lärarutbildningar

Anslaget, som är nytt, omfattar utgiften för de utbildningsarvoden som tidigare har utbetalats under anslaget D 10 Utbildning för undervisningsyrken.

Från anslaget betalas utgifter för utbildningsarvoden till studerande vid folkhögskollärlinjen, handels- och kontorslärlinjen, industri- och hantverkslärlinjen, vårdlärlinjen och speciallärlinjen.

I propositionen föreslås att till anslaget F 8 för budgetåret 1990/91 skall anvisas ett förslagsanslag på 119 600 000 kr.

Utskottet biträder förslaget.

Lagförslaget

Det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i studiestödslagen (1973:349) har inte föranlett några erinringar från utskottets sida. Till följd av de förslag till höjda fribeloppsgränser och proportionell reducering som utskottet ovan har förordat behöver emellertid ändring göras även i paragrafer som inte omfattas av regeringens förslag. För att undvika att riksdagen skall behöva ta ställning till dels ett förslag till lag om ändring i studiestödslagen, dels ett förslag till lag om ändring i lagen om ändring i studiestödslagen och båda dessa lagar därefter promulgeras, har utskottet fört samman regeringens och utskottets förslag till en lag om ändring i studiestödslagen (1973:349). Detta förslag återfinns i bilaga.

Hemställan

Utskottet hemställer

Centrala studiestödsnämnden m.m.

1. beträffande *omorganisation av studiestödsadministrationen* att riksdagen

dels godkänner de i propositionen angivna riktlinjerna för en successiv övergång till en organisation med en sammanhållen länsstudiestödsnämnd i varje län,

dels bemyndigar regeringen att vidta de förberedelseåtgärder som behövs för att kunna genomföra omorganisationen,

2. beträffande *medelsanvisningen*

att riksdagen

dels godkänner att 41 500 000 kr. av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften för budgetåret 1990/91 används för att delvis finansiera anslaget Centrala studie-
stödsnämnden m.m.,
dels till *Centrala studiestödsnämnden m.m.* för budgetåret 1990/91 anvisar ett ramanslag på 116 867 000 kr.,

Ersättning till vissa myndigheter för deras handläggning av studiesocialt stöd

3. *beträffande medelsanvisningen*

att riksdagen till *Ersättning till vissa myndigheter för deras handläggning av studiesocialt stöd* för budgetåret 1990/91 anvisar ett förslagsanslag på 20 076 000 kr.,

Studiehjälp m.m.

4. *beträffande studiehjälp vid utlandsstudier och anslag till studiehjälp m.m.*

att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motion 1989/90:Sf508 yrkande 6 och 1989/90:Sf546 yrkande 1
dels till *Studiehjälp m.m.* för budgetåret 1990/91 anvisar ett förslagsanslag på 2 280 600 000 kr.,

dels antar det av utskottet i bilaga framlagda förslaget till lag om ändring i studiestödslagen (1973:349) såvitt avser 3 kap. 22 §,

res. 1 (m)

5. *beträffande utredning om bättre villkor för gymnasieelever m.fl.*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Sf548,

res. 2 (vpk)

Studiemedel m.m.

6. *beträffande nytt studiemedelssystem*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Sf372 yrkande 5, 1989/90:Sf508 yrkande 1, 1989/90:Sf517, 1989/90:Sf524 yrkande 1, 1989/90:Sf541 yrkande 1 och 1989/90:Sf544,

res. 3 (m)

res. 4 (c)

res. 5 (vpk)

res. 6 (mp)

7. *beträffande konststuderandes villkor*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Sf533,

8. *beträffande höjning av bidragsdelen*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Sf524 yrkande 3 och 1989/90:Sf541 yrkande 6,

res. 7 (c, vpk)

res. 8 (mp)

9. *beträffande inkomstprövning*

att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Sf505 yrkande 3 och 1989/90:Sf541 yrkande 4 och med anledning av motionerna 1989/90:Sf501, 1989/90:Sf502, 1989/90:Sf505 yrkande 2,

1989/90:Sf506, 1989/90:Sf508 yrkande 2, 1989/90:Sf509, 1989/90:Sf514, 1989/90:Sf524 yrkande 5, 1989/90:Sf534, 1989/90:Sf535, 1989/90:Sf539, 1989/90:Sf541 yrkande 3, 1989/90:Sf545 och 1989/90:Sf546 yrkande 2 i denna del antar det av utskottet i bilaga framlagda förslaget till lag om ändring i studiestödslagen (1973:349) såvitt avser 4 kap. 16, 19 och 24 §§,
res. 9 (m)

10. beträffande *inkomstbegreppet*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Sf508 yrkande 3,
res. 10 (m, c)

11. beträffande *barnutlägg*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Sf541 yrkande 2,
res. 11 (vpk)

12. beträffande *avskrivning av studielån*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Sf508 yrkande 5,
res. 12 (m)

13. beträffande *bankernas medverkan*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Sf508 yrkande 4,
res. 13 (m, fp)

14. beträffande *studiemedel vid viss utbildning*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Sf549,
res. 14 (fp)

15. beträffande *anslag till studiemedel m.m.*

att riksdagen med anledning av propositionen och motionerna 1989/90:Sf505 yrkande 4, 1989/90:Sf541 yrkande 5 och 1989/90:Sf546 yrkande 2 i denna del till *Studiemedel m.m.* för budgetåret 1990/91 anvisar ett förslagsanslag på 2 830 000 000 kr.,
res. 15 (m)
res. 16 (vpk)

16. beträffande *samverkan med studiedokumentationssystemen*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Sf505 yrkande 6,

17. beträffande *samordnad administration*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Sf523,
res. 17 (fp)

Vuxenstudiestöd m.m.

18. beträffande *översyn av vuxenstudiestödet*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Sf507, 1989/90:Sf516, 1989/90:Sf519 yrkandena 2 och 3, 1989/90:Sf547 i denna del och 1989/90:Sf372 yrkande 6 i denna del,

19. beträffande *kollektiv ansökan från pensionärsorganisationer m.m.*

att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motion 1989/90:Sf519 yrkande 4 godkänner vad som förordats om förlängd försöksverksamhet med friare resursutnyttjande beträffande vuxenstudiestöden och med kollektiv ansökan om internatbidrag för handikapp- och pensionärsorganisationer,
res. 18 (fp, c)

20. beträffande *kollektiv ansökan från egenföretagarorganisationer*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Sf519 yrkande 5, 1989/90:Sf547 i denna del och 1989/90:Sf372 yrkande 6 i denna del,

res. 19 (fp, c)

21. beträffande *länsfördelning*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Sf513,

22. beträffande *anslag till vuxenstudiestöd m.m.*

att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motionerna 1989/90:Sf508 yrkande 7, 1989/90:Sf519 yrkande 1 och 1989/90:Sf546 yrkandena 3–9,

dels godkänner att 1 465 800 000 kr. av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften för budgetåret 1990/91 används för att finansiera anslaget Vuxenstudiestöd m.m.,

dels till Vuxenstudiestöd m.m. för budgetåret 1990/91 anvisar ett reservationsanslag på 1 465 800 000 kr.,

res. 20 (m)

res. 21 (fp)

23. beträffande *lagförslaget*

att riksdagen antar det av utskottet i bilaga framlagda förslaget till lag om ändring i studiestödslagen (1973:349) i vad förslaget inte berörts ovan under momenten 4 och 9,

Bidrag till vissa studiesociala ändamål

24. beträffande *huvudmannaskapet för studerandehälsovården*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Sf503,

res. 22 (vpk)

25. beträffande *bidrag till studerandehälsovården*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Sf519 yrkande 7 i denna del och med anledning av motionerna 1989/90:Sf515 i denna del och 1989/90:Sf536 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

26. beträffande *talboks- och punktskriftsbiblioteket*

att riksdagen med bifall till propositionen medger att regeringen lämnar talboks- och punktskriftsbiblioteket det beställningsbemyndigande om 3 600 000 kr. för budgetåret 1991/92 som förordats i propositionen,

27. beträffande *reserabatter för studerande*

att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Sf504, 1989/90:Sf505 yrkande 5 i denna del, 1989/90:Sf511 yrkande 2 i denna del, 1989/90:Sf518, 1989/90:Sf521, 1989/90:Sf522, 1989/90:Sf524 yrkande 2 i denna del och yrkande 4, 1989/90:Sf525 yrkande 1, 1989/90:Sf527, 1989/90:Sf528, 1989/90:Sf529, 1989/90:Sf530, 1989/90:Sf531, 1989/90:Sf532, 1989/90:Sf537 i denna del, 1989/90:Sf538, 1989/90:Sf540 och 1989/90:Sf542 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

28. beträffande *medelsanvisningen*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Sf519 yrkande 7 i denna del och med anledning av propositionen och motionerna 1989/90:Sf515 i denna del och 1989/90:Sf536 i denna del samt med avslag på motionerna 1989/90:Sf505 yrkande 5 i denna del, 1989/90:Sf511 yrkande 2 i denna del, 1989/90:Sf524 yrkande 2 i denna del, 1989/90:Sf525 yrkande 2 och 1989/90:Sf537 i denna del till *Bidrag till vissa studiesociala ändamål* för budgetåret 1990/91 anvisar ett förslagsanslag på 17 474 000 kr.

*Utbildningsarvoden till studerande vid vissa lärarutbildningar*29. beträffande *medelsanvisningen*

att riksdagen med bifall till propositionen till *Utbildningsarvoden till studerande vid vissa lärarutbildningar* för budgetåret 1990/91 anvisar ett förslagsanslag på 119 600 000 kr.

Utskottet hemställer vidare att ärendet skall avgöras efter endast en bordläggning.

Stockholm den 3 april 1990

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Doris Håvik

Närvarande: Doris Håvik (s), Gullan Lindblad (m), Sigge Godin (fp), Karin Israelsson (c), Lena Öhrsvik (s), Margit Gennser (m), Nils-Olof Gustafsson (s), Ingegerd Elm (s), Maud Björnemalm (s), Hans Dau (m), Barbro Sandberg (fp), Rune Backlund (c), Margó Ingvarsson (vpk), Ragnhild Pohanka (mp), Christina Pettersson (s), Arne Mellqvist (s) och Bo Finnkvist (s).

Reservationer

1. Studiehjälp vid utlandsstudier och anslag till studiehjälp m.m. (mom. 4)

Gullan Lindblad, Margit Gennser, Hans Dau (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar med "Förslaget i" och på s. 12 slutar med "Studiehjälp m.m." bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det av mycket stort värde om svenska ungdomar bereds möjlighet till gymnasiestudier något år i ett annat land. Detta medverkar till en ökad internationalisering och en ökad förståelse för andra kulturer. Inte minst krävs en större öppenhet i

fråga om yrkesinriktade utbildningar. Kostnader för resa och uppehåll och avgifter vid utlandsstudier innebär dock antingen stora ekonomiska uppoffringar eller tvång att avstå från sådana studier. Utskottet anser därför, i likhet med motionärerna i motionerna Sf508 och Sf546, att elever skall ha samma rätt till studiehjälp i form av studiebidrag och inackorderingstillägg vid gymnasiestudier utomlands som i Sverige.

Utskottets förslag om studiehjälp utomlands kan beräknas kosta ca 35 milj. kr. per år varför regeringens förslag till studiehjälp m.m. bör räknas upp med motsvarande belopp.

dels att moment 4 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

4. beträffande *studiehjälp vid utlandsstudier och anslag till studiehjälp m.m.*

att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Sf508 yrkande 6 och 1989/90:Sf546 yrkande 1 och med anledning av propositionen

dels till *Studiehjälp m.m.* för budgetåret 1990/91 anvisar ett förslagsanslag på 2 315 600 000 kr.,

dels antar det av utskottet i bilaga framlagda förslaget till lag om ändring i studiestödslagen (1973:349) såvitt avser 3 kap. 22 § med den ändringen att lagrummet erhåller följande såsom *Reservanternas förslag* betecknade lydelse:

Regeringens förslag

Reservanternas förslag

3 kap.

22 §

Studiehjälp enligt detta kapitel får beviljas svensk medborgare för studier utom riket, *om studierna inte med lika stor fördel kan bedrivas vid svensk läroanstalt.*

Studiehjälp enligt detta kapitel får beviljas svensk medborgare för studier utom riket *för sådana studier som motsvarar eller är jämförbara med studier vid svensk läroanstalt eller utbildningslinje som omfattas av förordnande enligt 1 §.*

Även i andra fall får studiehjälp enligt detta kapitel beviljas för studier utom riket enligt bestämmelser som regeringen meddelar.

Första och andra styckena gäller dock endast sådana studier som motsvarar eller är jämförbara med studier vid svensk läroanstalt eller utbildningslinje som omfattas av förordnande enligt 1 §.

Första och andra styckena gäller ej för sjukperiod som avses i 15 §.

Första stycket gäller inte för sjukperiod som avses i 15 §.

Närmare föreskrifter om studiehjälp för studier utom riket meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

2. Utredning om bättre villkor för gymnasieelever m.fl. (mom. 5)

1989/90:SfU14

Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 12 börjar med "Såsom ovan" och slutar med "motion Sf548." bort ha följande lydelse:

Den låga nivån på studiebidraget gör att många ungdomar i gymnasieskolan tvingas att arbeta parallellt med sina gymnasiestudier. Även om varvning av arbete och utbildning har fördelar, är gymnasiestudier ett heltidsarbete och omfattande extraarbete leder till sämre resultat i skolan. Utskottet anser därför att studiebidraget bör ha en sådan nivå att ungdomar inte av ekonomiska skäl tvingas att arbeta extra under terminerna. Detsamma gäller nivån för inackorderingstillägg och extra tillägg.

Det är vidare enligt utskottets mening viktigt att ungdomar som har fyllt 18 år och alltså är myndiga har möjlighet att ha en egen ekonomi utan att vara beroende av sina föräldrar, även om ungdomarna studerar vidare på gymnasieskola eller på folkhögskola.

Ett ytterligare skäl att gymnasie- och folkhögskolestudier måste kombineras med rimliga ekonomiska förhållanden är enligt utskottets uppfattning att ungdomar inte av ekonomiska skäl bör lockas att genomgå internutbildning inom företag i stället för vanlig utbildning.

Utskottet anser således att det finns flera skäl att reformera studiefinansieringssystemet för folkhögskole- och gymnasieelever. En utredning i detta syfte bör därför, såsom framhålls i motion Sf548, snarast tillsättas.

dels att moment 5 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

5. beträffande *utredning om bättre villkor för gymnasieelever m.fl.*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Sf548 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Nytt studiemedelssystem (mom. 6)

Gullan Lindblad, Margit Gennser och Hans Dau (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 13 börjar med "Motioner om" och på s. 14 slutar med "och Sf544." bort ha följande lydelse:

Skuldsättningen blir med dagens studiemedelssystem enligt utskottets uppfattning oacceptabelt hög vid kvalificerade studier vid högskolor och universitet och tiden för återbetalning orimligt lång. Personer i vanliga inkomstlägen och med måttlig skuldsättning kommer därför inte att kunna bli skuldfria före pensioneringen. Följden av detta blir att stora kostnader kommer att uppstå för avskrivning av studieskulder.

Trots att det nu gällande studiemedelssystemet just har trätt i kraft, behövs enligt utskottets mening redan nu en översyn för att komma till rätta med bristerna. Regeringen bör därför, som framhålls i motion

Sf508 (yrkande 1), snarast föranstalta om en översyn av studiemedelssystemet i syfte att ta fram förslag för att komma till rätta med problemen kring skuldsättningen. Härigenom tillgodoses också i huvudsak motionerna Sf517, Sf372 yrkande 5, Sf541 yrkande 1, Sf524 yrkande 1 och Sf544.

dels att moment 6 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

6. beträffande *nytt studiemedelssystem*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Sf508 yrkande 1 och med anledning av motionerna 1989/90:Sf372 yrkande 5, 1989/90:Sf517, 1989/90:Sf524 yrkande 1, 1989/90:Sf541 yrkande 1 och 1989/90:Sf544 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

4. Nytt studiemedelssystem (mom. 6)

Karin Israelsson och Rune Backlund (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 13 börjar med "Motioner om" och på s. 14 slutar med "och Sf544." bort ha följande lydelse:

I reservation 1 till utskottets betänkande SfU 1987/88:26 framfördes stark kritik mot regeringens förslag i proposition 1987/88:116 till nytt studiemedelssystem eftersom det viktigaste problemet — skuldkrisen — inte löstes genom förslaget. Det nya systemet medför att studieskulden, trots full återbetalning, kan växa under 20—30 år för vissa akademikergrupper om deras löneutveckling blir svag. Det gäller framför allt grupper med lång studietid och låg inkomst, t.ex. bibliotekarier och socionomer. Vissa grupper kommer aldrig att kunna betala tillbaka skulden. Detta beror på att i det föreslagna systemet skall 4 % av inkomsten årligen användas för amortering på studielånen medan räntan kommer att bli högre (utan avdragsrätt). Således kommer studieskulden att växa så länge som årslönen är mindre än skulden.

Utskottet anser att den enda rimliga lösningen är att införa en beskattad studielön på 100 % av basbeloppet kompletterad med statsgaranterade lån på 80 % av basbeloppet. Genom att studielönen blir beskattningsbar kan fribellopsreglerna avskaffas, och utskottet förutsätter också att litteraturkostnader blir avdragsgilla för de studerande.

Även om kostnaderna för studielön enligt den angivna modellen är svåra att beräkna, bör ett system med studielön på sikt ge lägre samhällskostnader eftersom behovet av avskrivning av skulder och räntesubventioner minskar. Till detta bör läggas de samhällsvinster som uppstår genom att fler skaffar sig en längre utbildning och att effektiviteten i utbildningssystemet höjs.

Det bör, såsom anförts i motion Sf517, ankomma på regeringen att lägga fram ett förslag till ett nytt studiemedelssystem i enlighet med det anförda. Härigenom tillgodoses också i huvudsak motionerna Sf372 yrkande 5, Sf541 yrkande 1, Sf524 yrkande 1, Sf544 och Sf508 yrkande 1.

dels att moment 6 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

1989/90:SfU14

6. beträffande *nytt studiemedelssystem*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Sf517 och med anledning av motionerna 1989/90:Sf372 yrkande 5, 1989/90:Sf508 yrkande 1, 1989/90:Sf524 yrkande 1, 1989/90:Sf541 yrkande 1 och 1989/90:Sf544 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

5. Nytt studiemedelssystem (mom. 6)

Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 13 börjar med "Motioner om" och på s. 14 slutar med "och Sf544." bort ha följande lydelse:

I reservation 2 till utskottets betänkande SfU 1987/88:26 framhålls att förslaget i proposition 1987/88:116 inte löste de grundläggande problemen i studiemedelssystemet och inte heller motsvarade kommande behov. I det nya systemet har subventioner flyttats från återbetalningsdelen till bidragsdelen och totalbeloppen. Därmed kvarstår problemen med den tunga skuldbördan efter studierna. Skulden blir orimligt och orättvist stor vid utbildningar som leder till yrken med lägre löneutveckling. Inför 1990-talet står högskolan dessutom inför problemet med minskade ungdomskullar och därmed ökande konkurrens med näringslivet om ungdomarna. Det långsiktiga målet för att lösa dessa problem är att införa studielön för alla som studerar på högskolan.

På kort sikt bör ett första friår införas då den studerande skall få tillgodoräkna sig studiemedlen som bidrag om en studieprestation motsvarande 24 poäng på två terminer uppnåts. Uppfylls inte denna studieprestation omvandlas bidraget till studielön till den del det skulle utgått som studielån i gällande system.

1985 års studiemedelskommitté utredde inte de samhällseliga effekterna av ett studielönesystem. En utredning bör därför tillsättas med uppgift att utreda förutsättningarna för att ersätta nuvarande studiemedelssystem med studielön och som en första etapp införa ett friår enligt den ovan angivna modellen. Det anförda bör med bifall till motion Sf541 yrkande 1 ges regeringen till känna. Härigenom tillgodoses också i huvudsak motionerna Sf508 yrkande 1, Sf517, Sf372 yrkande 5, Sf524 yrkande 1 och Sf544.

dels att moment 6 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

6. beträffande *nytt studiemedelssystem*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Sf541 yrkande 1 och med anledning av motionerna 1989/90:Sf372 yrkande 5, 1989/90:Sf508 yrkande 1, 1989/90:Sf517, 1989/90:Sf524 yrkande 1 och 1989/90:Sf544 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

Ragnhild Pohanka (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 13 börjar med "Motioner om" och på s. 14 slutar med "och Sf544." bort ha följande lydelse:

För att det moderna samhället skall fungera är det av största betydelse att det finns välutbildade människor. För att åstadkomma detta och för att få en jämn rekrytering till högre utbildning från alla samhällsklasser är studielön enligt utskottets uppfattning den enda rättvisa lösningen. Utskottet anser därför att, som framhålls i motion Sf524 (yrkande 1), en utredning bör tillsättas för att belysa kostnader och övriga konsekvenser av införandet av studielön. Härigenom tillgodoses också i huvudsak motionerna Sf508 yrkande 1, Sf517, Sf372 yrkande 5, Sf524 yrkande 1 och Sf544.

dels att moment 6 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

6. *beträffande nytt studiemedelssystem*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Sf524 yrkande 1 och med anledning av motionerna 1989/90:Sf372 yrkande 5, 1989/90:Sf508 yrkande 1, 1989/90:Sf517, 1989/90:Sf541 yrkande 1 och 1989/90:Sf544 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

7. Höjning av bidragsdelen (mom. 8)

Karin Israelsson (c), Rune Backlund (c) och Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 14 börjar med "Utskottet behandlade" och slutar med "Sf524 yrkande 3." bort ha följande lydelse:

Konsumtionsprofilen för studenter är en typisk låginkomsttagarprofil. Skattereformens effekter kommer inte att kompensera studenternas ökade levnadskostnader. Det är enligt utskottets mening inte rimligt att merparten av kompensationen till studenterna för skattereformens finansiering under åren 1990 och 1991 skall utgå som lån. Denna kompensation bör i stället i sin helhet utgå i form av bidrag. Regeringen bör därför snarast, som anförts i motion Sf541, återkomma till riksdagen med förslag av denna innebörd. Härigenom tillgodoses också i viss mån motion Sf524 yrkande 3.

dels att moment 8 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

8. *beträffande höjning av bidragsdelen*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Sf541 yrkande 6 och med anledning av motion 1989/90:Sf524 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

8. Höjning av bidragsdelen (mom. 8)

1989/90:SfU14

Ragnhild Pohanka (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 14 börjar med "Utskottet behandlade" och slutar med "Sf524 yrkande 3." bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning bör bidragsdelen av studiemedlen ökas. Till en början bör den höjning av studiemedlen som beslöts i december förra året på grund av skatteomläggningen läggas helt på bidragsdelen. Denna del bör därefter ökas successivt. Regeringen bör, såsom begärs i motion Sf524, återkomma till riksdagen med förslag av denna innebörd.

dels att moment 8 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

8. beträffande *höjning av bidragsdelen*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Sf524 yrkande 3 och med anledning av motion 1989/90:Sf541 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

9. Inkomstprövning (mom. 9)

Gullan Lindblad, Margit Gennser och Hans Dau (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 16 börjar med "De erfarenheter" och på s. 18 slutar med "föreslagna ändringarna." bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning bör, som anförs i motionerna Sf508 och Sf546, prövningen av rätt till studiemedel mot egen inkomst upphöra för heltidsstuderande. Därmed understryks att studiemedelssystemet är ett generellt system, och de marginaleffekter som uppstår med nuvarande system undviks. En avskaffad inkomstprövning skulle också medföra besparingar i administrationen och underlätta hanteringen för den enskilde. Risken för att en avskaffad prövning skulle leda till att de studerande förvärvsarbetar så mycket jämsides med studierna att dessa skulle försummas är ringa, eftersom rätten till studiemedel är knuten till deltagande i undervisningen och viss studietakt. Om tillfredsställande studieresultat uppnås bör det enligt utskottets mening vara den enskildes sak att i övrigt disponera sin tid.

Det bör ankomma på regeringen att lägga fram förslag i enlighet med det anförda i sådan tid att förslaget kan gälla fr.o.m. den 1 juli 1990.

dels att moment 9 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

9. beträffande *inkomstprövning*

att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Sf505 yrkande 2, 1989/90:Sf506, 1989/90:Sf508 yrkande 2, 1989/90:Sf535, 1989/90:Sf545 och 1989/90:Sf546 yrkande 2 i denna del och med avslag på motionerna 1989/90:Sf501, 1989/90:Sf502, 1989/90:Sf505 yrkande 3, 1989/90:Sf509, 1989/90:Sf514,

1989/90:Sf524 yrkande 5, 1989/90:Sf534, 1989/90:Sf539 och 1989/90:Sf541 yrkandena 3 och 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

1989/90:SfU14

10. Inkomstbegreppet (mom. 10)

Gullan Lindblad (m), Karin Israelsson (c), Margit Gennser (m), Hans Dau (m) och Rune Backlund (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar med "Förslaget i" och slutar med "kategorier studerande." bort ha följande lydelse:

Det inkomstbegrepp som tillämpas inom studiemedelssystemet, sammanräknad inkomst, innebär bl.a. att underskotts- och förlustavdrag som uppkommit t.ex. på grund av innehav av villa och rörelse ej får tillgodoräknas. Sålunda drabbas enligt utskottets mening exempelvis barnfamiljer, som ofta om möjligt väljer att bo i en egen villa, samt vissa nyetablerade egna företagare.

Även om någon absolut rättvisa ej går att uppnå i dylika sammanhang anser utskottet att taxerad inkomst bättre än sammanräknad inkomst speglar den enskildes ekonomiska situation och således bör användas som inkomstbegrepp vid prövning av såväl rätten till studiemedel som vid återbetalning av studielån.

Det anförda bör med bifall till motion Sf508 yrkande 3 ges regering-
en till känna.

dels att moment 10 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

10. beträffande *inkomstbegreppet*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Sf508 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

11. Barn tillägg (mom. 11)

Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar med "Utskottet, som" och slutar med "Sf541 yrkande 2." bort ha följande lydelse:

Utskottet delar rent principiellt uppfattningen att ekonomiskt stöd till studerande med barn bör utgå inom ramen för samhällets allmänna stöd till barnfamiljer och inte inom studiemedelssystemet och att studenter inte skall behöva låna till sina barns försörjning. I avsaknad av förslag inom det familjepolitiska området som skulle ge studerande föräldrar bättre ekonomi anser utskottet dock i likhet med motionärerna i motion Sf541 att barn tillägget snarast behöver återinföras. Regeringen bör därför lägga fram förslag härom i så god tid att tillägg kan utges fr.o.m. den 1 juli 1990.

dels att moment 11 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

11. beträffande *barn tillägg*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Sf541 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

12. Avskrivning av studielån (mom. 12)

1989/90:SfU14

Gullan Lindblad, Margit Gennser och Hans Dau (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 19 börjar med "Även en" och slutar med "i frågan." bort ha följande lydelse:

Utskottet kan konstatera att den som under lång tid har avstått från arbetsinkomster på grund av studier har dragit på sig en extra stor skuldbörda. Det är därför motiverat att staten avskriver en del av denna skuld. Därmed främjas också rekryteringen till de mer krävande studierna, och de sociala hinder som föreligger motverkas. Rätt till avskrivning bör enligt utskottets mening gälla alla som uppburit studiemedel för minst sex terminers heltidsstudier eller deltidstudier av motsvarande total omfattning. De sex terminerna skall kunna gälla såväl gymnasiala som postgymnasiala studier och behöver inte omfatta en sammanhängande tidsperiod. Avskrivning bör ske med 6 % av basbeloppet per termin för gymnasiala studier och med 6 % av basbeloppet per uppnådda 20 poäng för postgymnasiala studier.

I syfte att stimulera till ökad forskning anser utskottet också att en särskild avskrivning av skulden bör göras för den som avlägger doktorexamen. Därvid bör en skuldavskrivning ske med en summa som motsvarar ett basbelopp.

Utbildning vid universitet och högskolor i andra länder är förenade med höga kostnader för terminsavgifter och resor, och CSN beviljar därför extra studiemedel i form av lån för sådana studier. Enligt utskottets uppfattning bör frågan om särskild avskrivning av skulder för utlandsstudier utredas.

Det anförda bör med bifall till motion Sf508 yrkande 5 ges regering-
en till känna.

dels att moment 12 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

12. beträffande *avskrivning av studielån*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Sf508 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

13. Bankernas medverkan (mom. 13)

Gullan Lindblad (m), Sigge Godin (fp), Margit Gennser (m), Hans Dau (m) och Barbro Sandberg (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 19 börjar med "När ett" och på s. 20 slutar med "bör avslås." bort ha följande lydelse:

Utskottet är inte övertygat om att en statlig studielånshantering genom riksgäldskontorets försorg är den mest effektiva modellen. Erfarenheten visar att andra lösningar ofta är mer rationella. Utskottet anser därför att bankväsendet snarast bör få tillfälle att erbjuda sina tjänster så att en bedömning kan ske om deras medverkan erbjuder fördelar för de studerande, i form av t.ex. service, och om en sådan medverkan är ekonomiskt konkurrenskraftig. Detta bör med bifall till motion Sf508 yrkande 4 ges regeringen till känna.

dels att moment 13 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

1989/90:SfU14

13. beträffande *bankernas medverkan*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Sf508 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

14. Studiemedel vid viss utbildning (mom. 14)

Sigge Godin och Barbro Sandberg (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 20 börjar med "Utskottet anser" och slutar med "av riksdagen." bort ha följande lydelse:

Med hänsyn till den inriktning undervisningen vid Skillebyholmskolan har och till att elever vid lärarutbildningen vid Rudolf Steinerseminariet är berättigade till statliga studiemedel anser utskottet att studiemedel bör utgå till elever vid Skillebyholmsskolan.

dels att moment 14 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

14. beträffande *studiemedel vid viss utbildning*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Sf549 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

15. Anslag till studiemedel m.m. (mom. 15)

Under förutsättning av bifall till reservation 9

Gullan Lindblad, Margit Gennser och Hans Dau (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 20 börjar med "Med hänvisning" och slutar med "2 830 000 000 kr." bort ha följande lydelse:

Det förslag som lagts fram i reservation 9 beräknas kosta 138 milj. kr. varför propositionens förslag till anslag för studiemedel m.m. bör räknas upp med motsvarande belopp.

dels att moment 15 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

15. beträffande *anslag till studiemedel m.m.*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Sf546 yrkande 2 i denna del och med anledning av propositionen och motionerna 1989/90:Sf505 yrkande 4 och 1989/90:Sf541 yrkande 5 till *Studiemedel m.m.* för budgetåret 1990/91 anvisar ett förslagsanslag på 2 868 000 000 kr.,

16. Anslag till studiemedel m.m. (mom. 15)

Under förutsättning av bifall till reservation 11

Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 20 börjar med "Med hänvisning" och slutar med "2 830 000 000 kr." bort ha följande lydelse:

Det förslag som lagts fram i reservation 11 beräknas tillsammans med det förslag i fråga om inkomstprövningen som utskottet lagt fram under moment 9 kosta 245 milj. kr. varför propositionens förslag till anslag för studiemedel m.m. bör räknas upp med motsvarande belopp.

dels att moment 15 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

15. beträffande *anslag till studiemedel m.m.*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Sf541 yrkande 5 och med anledning av propositionen och motionerna 1989/90:Sf505 yrkande 4 och 1989/90:Sf546 yrkande 2 i denna del till *Studiemedel m.m.* för budgetåret 1990/91 anvisar ett förslagsanslag på 2 975 000 000 kr.,

17. Samordnad administration (mom. 17)

Sigge Godin och Barbro Sandberg (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 21 börjar med "Utskottet erinrade" och slutar med "motion Sf523." bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning finns det goda möjligheter att gå vidare för att effektivisera stora delar av den statliga administrationen bl.a. inom den studiesociala sektorn, genom samordning av de administrativa system som finns för antagning till högskolan resp. studiedokumentation. En samordning av studiemedelshanteringen ger betydande besparingar, rationellare hantering samt förbättrad service för de studerande. Samordningen ger också ett antal arbetstillfällen till Sundsvall. Sundsvalls kommun skulle genom en sammanläggning av UHÅ:s antagningsenhet och CSN få en breddad arbetsmarknad och möjligheter att åta sig att utveckla en bättre samordning inom den studiesociala sektorn.

dels att moment 17 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

17. beträffande *samordnad administration*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Sf523 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

18. Kollektiv ansökan från pensionärsorganisationer m.m. (mom. 19)

Sigge Godin (fp), Karin Israelsson (c), Barbro Sandberg (fp) och Rune Backlund (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 25 börjar med "Frågan om" och slutar med "Sf519 yrkande 4." bort ha följande lydelse:

För handikappade är det enligt utskottets mening värdefullt att möjligheten finns till kollektiv ansökan om internatbidrag. Den pågående försöksverksamheten bör därför permanentas för handikapporganisationerna. Utskottet anser det däremot inte rimligt att de begränsade resurser som står till förfogande för vuxenstudiestödet används till internatbidrag för kurser som riktar sig till ålderspensionärer. Medlen skall i stället användas för att finansiera studier för personer i arbetsak-

tiv ålder. Pensionärer bör som alternativ för sin studieverksamhet kunna erhålla stöd från studieförbunden. Med hänsyn härtill bör försöksverksamheten vad gäller pensionärsorganisationernas rätt att kollektivt ansöka om internatbidrag upphöra.

dels att moment 19 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

19. beträffande *kollektiv ansökan från pensionärsorganisationer m.m.*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Sf519 yrkande 4 och med avslag på propositionen i motsvarande del *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om kollektiv ansökan från pensionärsorganisationer m.m., *dels* godkänner vad som förordats om förlängd försöksverksamhet med friare resursutnyttjande beträffande vuxenstudiestöden,

19. Kollektiv ansökan från egenföretagarorganisationer (mom. 20)

Sigge Godin (fp), Karin Israelsson (c), Barbro Sandberg (fp) och Rune Backlund (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 25 börjar med "Även frågan" och slutar med "i denna del." bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning är det angeläget att den möjlighet till kollektiv ansökan om internatbidrag som gäller för löntagarorganisationerna också skall omfatta Lantbrukarnas riksförbund, Sveriges fiskares riksförbund och Småföretagens riksorganisation. Detta bör ges regeringen till känna.

dels att moment 20 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

20. beträffande *kollektiv ansökan från egenföretagarorganisationer*

att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Sf519 yrkande 5, 1989/90:Sf372 yrkande 6 i denna del och 1989/90:Sf547 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

20. Anslag till vuxenstudiestöd m.m. (mom. 22)

Gullan Lindblad, Margit Gennser och Hans Dau (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 26 börjar med "Utskottet erinrade" och på s. 27 slutar med "anslaget F 5." bort ha följande lydelse:

Utrymmet för särskilt vuxenstudiestöd är enligt utskottets mening otillräckligt, och utskottet anser därför i likhet med motionärerna i motionerna Sf508 och Sf546 att den del av anslaget som går till särskilt vuxenstudiestöd bör ökas med 70,3 milj. kr., som förs över från andra poster inom anslaget och från anslaget under F 6. För anslagsposten Korttidsstudiestöd bör utrymmet minskas med 139 milj. kr. till 87 milj. kr. och för anslagsposten Särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa med 50 milj. kr. till 25 milj. kr. Medel bör inte längre anvisas för

kostnader för uppsökande verksamhet och utbildning av studieorganisatörer eftersom tidigare års insatser på dessa områden får anses tillräckliga. Utskottet delar vidare uppfattningen i motion Sf546 att betydande besparingar bör kunna göras inom vuxenstudiestödet för att frigöra avgiftsmedel för finansiering av studieförbundens verksamhet. Till anslaget bör därför anvisas ett belopp som är 184,7 milj. kr. lägre än som föreslagits av regeringen, eller sammanlagt 1 281 100 000 kr.

dels att moment 22 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

22. beträffande *anslag till vuxenstudiestöd m.m.*

att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Sf508 yrkande 7 och 1989/90:Sf546 yrkandena 3—9 och med anledning av propositionen och motion 1989/90:Sf519 yrkande 1

dels godkänner att 1 169 100 000 kr. av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften för budgetåret 1990/91 används för att finansiera anslaget Vuxenstudiestöd m.m.,

dels till *Vuxenstudiestöd m.m.* för budgetåret 1990/91 anvisar ett reservationsanslag på 1 281 100 000 kr.,

21. Anslag till vuxenstudiestöd m.m. (mom. 22)

Sigge Godin och Barbro Sandberg (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 26 börjar med "Utskottet erinrade" och på s. 27 slutar med "anslaget F 5." bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning bör de studieförbund, som bl.a. genom sina medlemsorganisationer har etablerad kontakt med de flesta arbetsplatser ha tillräckliga resurser för att utan extra statsbidrag verka på arbetsplatserna med uppsökande verksamhet m.m. Ett visst extra bidrag kan dock behövas för insatser på arbetsplatser med få medarbetare. Utskottet delar därför uppfattningen i motion Sf519 att de medel som enligt propositionen föreslås för planering och genomförande av uppsökande verksamhet bör minskas kraftigt, och att totalt 8 milj. kr. bör utgå för uppsökande verksamhet på arbetsplatser och i bostadsområden.

Medel för Vuxenstudiestöd m.m. bör till följd av utskottets förslag ovan beräknas med 1 407 800 000 kr.

dels att moment 22 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

22. beträffande *anslag till vuxenstudiestöd m.m.*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Sf519 yrkande 1 och med anledning av propositionen och motion 1989/90:Sf546 yrkandena 3—9 samt med avslag på motion 1989/90:Sf508 yrkande 7

dels godkänner att 1 407 800 000 kr. av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften för budgetåret 1990/91 används för att finansiera anslaget Vuxenstudiestöd

m.m.,

1989/90:SfU14

dels till Vuxenstudiestöd m.m. för budgetåret 1990/91 anvisar ett reservationsanslag på 1 407 800 000 kr.,

22. Huvudmannskapet för studerandehälsovården (mom. 24)

Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 27 börjar med "Utskottet vill" och på s. 28 slutar med "riksdagens åtgärd." bort ha följande lydelse:

Studenterna betalar i dag för sin vård dels via terminsräkningen, dels via skatten och dels via besöksavgifter. Detta är enligt utskottets mening fel, eftersom övrig vård finansieras så att det inte drabbar den vårdsökande på samma sätt. Arbetsgivaransvaret för de anställda inom studenthälsovården innehas ofta av en förtroendevald student och kårstyrelsen, och detta orsakar brist på kontinuitet. Om kårobligatoriet försvinner, innebär det att studenthälsovården förlorar stora delar av det ekonomiska underlaget för sin verksamhet.

Studentkårernas ansvar för studenthälsovården tillkom i en situation då sjukvården i landet hade en annan organisation än nu. Av de skäl som utskottet ovan har angivit bör det ekonomiska och personella ansvaret övertas av staten.

Det anförda bör med bifall till motion Sf503 ges regeringen till känna. Regeringen bör återkomma med förslag om statligt huvudmannskap för studerandehälsovården.

dels att moment 24 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

24. beträffande *huvudmannskapet för studerandehälsovården*
att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Sf503 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

Särskilda yttranden

1. Inkomstprövning (mom. 9)

Sigge Godin och Barbro Sandberg (båda fp) anför:

Såsom anføres i motion Sf505 anser vi att CSN bör utreda vilka ekonomiska och övriga konsekvenser ett avskaffande av fribeloppsregeln skulle få. Eftersom vi utgår från att CSN inom ramen för sitt uppföljningsarbete även kommer att belysa denna fråga avstår vi emellertid från att nu reservera oss i detta hänseende.

2. Inkomstprövning (mom. 9)

1989/90:SfU14

Karin Israelsson och Rune Backlund (båda c) anför:

Vi har i reservation 4 begärt att ett system med beskattad studielön skall införas. Med ett sådant system bortfaller behovet av särskilda inkomstprövningsregler. De ändringar av gällande regler som föreslås av utskottet under moment 9 innebär förbättringar inom det nuvarande systemet. Vi motsätter oss inte dessa ändringar i avvaktan på att det av oss i reservation 4 förordade systemet kan genomföras.

3. Inkomstprövning (mom. 9)

Ragnhild Pohanka (mp) anför:

I motion Sf524 begärs en utredning om ett system där studerandes ferieinkomster inte påverkar studiemedlen. Genom det förslag som utskottet har lagt fram om höjda fribeloppsgränser och om proportionell reducering av studiemedel vid inkomster över fribeloppsgränserna har dock villkoren för de studerande ändå förbättrats. Jag anser därför inte nu att jag har anledning att reservera mig i frågan.

4. Barntillägg (mom. 11)

Ragnhild Pohanka (mp) anför:

Liksom motionärerna i motion Sf541 anser jag att villkoren för studerande med barn bör förbättras. Jag är emellertid inte beredd att tillstyrka ett barntillägg av den modell som förordas i motionen och avstår därför från att reservera mig.

Förslag till Lag om ändring i studiestödslagen (1973:349)

Härigenom föreskrivs i fråga om studiestödslagen (1973:349)¹

dels att 3 kap. 7, 11 och 22 §§, 4 kap. 16, 19 och 24 §§, 5 kap. 3 och 5 §§ samt 6 kap. 5 och 8 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i övergångsbestämmelserna till lagen (1988:877) om ändring i nämnda lag skall införas tre nya punkter, 2 c - 2 e, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Utskottets förslag

3 kap.

7 §²

Inackorderingstillägg utgår med lägst 890 och högst 1 790 kronor i månaden till studerande som behöver inackordering. Närmare föreskrifter om inackorderingstillägg meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen utser.

Inackorderingstillägg utgår med lägst 935 och högst 1 880 kronor i månaden till studerande som behöver inackordering. Närmare föreskrifter om inackorderingstillägg meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen utser.

11 §

Extra tillägg utgår med 660, 440 eller 220 kronor i månaden.

Extra tillägg utgår med 690, 460 eller 230 kronor i månaden.

Närmare bestämmelser om extra tillägg meddelas av regeringen.

22 §

Studiehjälp enligt detta kapitel får beviljas svensk medborgare för studier utom riket, om studierna inte med lika stor fördel kan bedrivas vid svensk läroanstalt.

Även i andra fall får studiehjälp enligt detta kapitel beviljas för studier utom riket enligt bestämmelser som regeringen meddelar.

Första och andra styckena gäller dock endast sådana studier som motsvarar eller är jämförbara med studier vid svensk läroanstalt eller utbildningslinje som omfattas av förordnande enligt 1 §.

Första och andra styckena gäller ej för sjukperiod som avses i 15 §.

Närmare föreskrifter om studiehjälp för studier utom riket meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

¹ Lagen omtryckt 1987:303.

² Senaste lydelse 1989:201.

Nuvarande lydelse

För en heltidsstuderande minskas det belopp som utgår enligt 13 § första stycket för varje hel, sammanhängande tidsperiod om 15 dagar med en artondel av den del av den studerandes inkomst under kalenderhalvåret som överstiger nedan för skilda perioder angivna delar av basbeloppet, nämligen

Antal hela, sammanhängande tidsperioder om 15 dagar för vilka studiemedel skall utgå under kalenderhalvåret	Del av basbeloppet	
	januari-juni	juli-december
högst 2	135 procent	135 procent
3	125 procent	125 procent
4	110 procent	110 procent
5	95 procent	95 procent
6	85 procent	85 procent
7	70 procent	80 procent
8	60 procent	70 procent
9	50 procent	70 procent
lägst 10	40 procent	55 procent

Utskottets förslag

För en heltidsstuderande minskas det belopp som utgår enligt 13 § första stycket för varje hel, sammanhängande tidsperiod om 15 dagar med en artondel av den del av den studerandes inkomst under kalenderhalvåret som överstiger nedan för skilda perioder angivna delar av basbeloppet, nämligen

Antal hela, sammanhängande tidsperioder om 15 dagar för vilka studiemedel skall utgå under kalenderhalvåret	Del av basbeloppet	
	januari-juni	juli-december
högst 2	145 procent	145 procent
3	135 procent	135 procent
4	120 procent	120 procent
5	105 procent	105 procent
6	95 procent	95 procent
7	80 procent	90 procent
8	70 procent	80 procent
9	60 procent	80 procent
lägst 10	50 procent	65 procent

³ Senaste lydelse 1988:877.

Nuvarande lydelse

För en deltidssynderande minskas det belopp som utgår för ett kalenderhalvår enligt 13 § första stycket för varje hel, sammanhängande tidsperiod om 30 dagar med en niondel av den del av den synderandes inkomst under kalenderhalvåret som överstiger nedan, för skilda perioder angivna delar av basbeloppet, nämligen

Antal hela, sammanhängande tidsperioder om 30 dagar för vilka studiemedel skall utgå under kalenderhalvåret	Del av basbeloppet
---	--------------------

1	160 procent
2	150 procent
3	140 procent
4	130 procent
lägst 5	120 procent

Utskottets förslag

För en deltidssynderande minskas det belopp som utgår för ett kalenderhalvår enligt 13 § första stycket för varje hel, sammanhängande tidsperiod om 30 dagar med en niondel av den del av den synderandes inkomst under kalenderhalvåret som överstiger nedan, för skilda perioder angivna delar av basbeloppet, nämligen

Antal hela, sammanhängande tidsperioder om 30 dagar för vilka studiemedel skall utgå under kalenderhalvåret	Del av basbeloppet
---	--------------------

1	170 procent
2	160 procent
3	150 procent
4	140 procent
lägst 5	130 procent

Nuvarande lydelse

Studiebidraget utgör 2,78 procent av basbeloppet för varje hel, sammanhängande tidsperiod om 15 dagar för heltidssynderande och om 30 dagar för deltidssynderande. Är den synderande för denna tidsperiod enligt 10, 13, 16, 19 och 21–23 §§ inte berättigad till fullt studiemedel minskas först studiebidraget och därefter studielånet.

Utskottets förslag

Studiebidraget utgör 2,78 procent av basbeloppet för varje hel, sammanhängande tidsperiod om 15 dagar för heltidssynderande och om 30 dagar för deltidssynderande. Är den synderande för denna tidsperiod enligt 10, 13, 16, 19 och 21–23 §§ inte berättigad till fullt studiemedel skall av minskningen så stor andel falla på studiebidraget som detta bidrag utgör av fullt studiemedel.

Utgående studiemedel utgör i första hand studiebidrag. Återstoden utgör studielån.

⁴ Senaste lydelse 1988:877.

⁵ Senaste lydelse 1988:877.

Nuvarande lydelse

Utskottets förslag

5 kap.

3 §

Korttidsstudiestöd utgår för varje timme

1. under vilken den studerande förlorar arbetsinkomst på grund av att han deltar i utbildning,

2. under vilken den studerande förlorar arbetsinkomst på grund av resor till eller från den plats där utbildningen äger rum.

Till samma studerande får korttidsstudiestöd utgå högst *åtta timmar under en dag* och högst 240 timmar under ett budgetår.

Till samma studerande får korttidsstudiestöd utgå *för* högst 240 timmar under ett budgetår.

Vid heltidsstudier under en sammanhängande tidsperiod får korttidsstudiestöd utgå för studier under högst tio dagar. Vid deltidstudier får korttidsstudiestöd utgå för högst åtta timmar under en vecka.

5 §ⁿ

Korttidsstudiestöd utgör 50 kronor för varje timme.

Korttidsstudiestöd utgör 53 kronor för varje timme.

6 kap.

5 §ⁿ

Internatbidrag utgör 250 kronor för varje dygn.

Internatbidrag utgör 265 kronor för varje dygn.

8 §^k

Har en facklig organisation ansökt om internatbidrag för fördelning mellan vissa arbetstagare gäller följande särskilda bestämmelser.

1. Bidraget får utgå till den fackliga organisationen i stället för till den studerande.

2. Bidraget skall motsvara den faktiska kostnaden för resor, kost och logi för den studerande.

3. För varje kurs får bidragen dock aldrig beräknas till högre belopp än som motsvarar 250 kronor i genomsnitt för varje dygn och varje studerande som har rätt till bidraget.

3. För varje kurs får bidragen dock aldrig beräknas till högre belopp än som motsvarar 265 kronor i genomsnitt för varje dygn och varje studerande som har rätt till bidraget.

ⁿ Senaste lydelse 1989:201.

ⁿ Senaste lydelse 1989:201.

^k Senaste lydelse 1989:201.

Nuvarande lydelse

Utskottets förslag

2 c⁹ Utöver vad som föreskrivs i 8 kap. 39 och 40 §§ studiestödslagen (1973:349) i dess lydelse före den 1 januari 1989 och i föreskrifter som meddelats med stöd av punkt 2 e nedan kan på ansökan av den återbetalningsskyldige medges att preliminär avgift tills vidare inte skall utgå. Detta gäller dock endast om den återbetalningsskyldige är bosatt i riket.

Om ett medgivande enligt första stycket har lämnats, skall frågan om slutlig avgift prövas särskilt på det sätt som anges i 8 kap. 43 § studiestödslagen i dess lydelse före den 1 januari 1989.

Ett medgivande enligt första stycket skall återkallas,

1. om den återbetalningsskyldige ansöker om detta,
2. om den återbetalningsskyldige bosätter sig utom riket eller
3. om återbetalningen samordnas på sätt som anges i punkt 4 i dessa övergångsbestämmelser.

Om ett medgivande enligt första stycket har återkallats, får centrala studiestödsnämnden medge att den första preliminära avgift som därefter påförs får betalas upp till sex månader in på följande avgiftsår.

2 d¹⁰ Ansökan enligt 8 kap. 39 § första stycket studiestödslagen (1973:349) i dess lydelse före den 1 januari 1989 skall — i stället för vad som föreskrivs i paragrafens andra stycke — ha kommit in till centrala studiestödsnämnden före utgången av oktober månad året efter avgiftsåret.

⁹ Till 1988:877.

¹⁰ Till 1988:877.

*Nuvarande lydelse**Utskottets förslag*

I stället för vad som föreskrivs i 8 kap. 43 § första stycket 3 studiestödslagen i dess lydelse före den 1 januari 1989 skall frågan om slutlig avgift för ett avgiftsår prövas särskilt för viss återbetalningsskyldig om denne inte har betalt den preliminära avgiften i sin helhet före utgången av oktober månad året efter avgiftsåret och om han bedöms ha varit bosatt i riket under avgiftsåret.

2 e¹¹ Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får i fråga om den som återbetalar studiestöd enligt äldre föreskrifter föreskriva att preliminär och slutlig avgift inte skall utgå eller skall sättas ned för avgiftsår under vilket den återbetalningsskyldige studerar och uppbär studiehjälp, studiemedel, särskilt vuxenstudiestöd, utbildningsbidrag under arbetsmarknadsutbildning eller utbildningsbidrag för doktorander.

Denna lag träder i kraft, i fråga om övergångsbestämmelserna 2c—2e till lagen (1988:877) om ändring i studiestödslagen den 1 januari 1991, samt i övrigt den 1 juli 1990.

¹¹ Till 1988:877.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Propositionen	2
Motioner	3
Utskottet	9
F 1. Centrala studiestödsnämnden m.m.	9
F 2. Ersättning till vissa myndigheter för deras handläggning av studiesocialt stöd	9
F 3. Studiehjälp m.m.	10
F 4. Studiemedel m.m.	12
F 5. Vuxenstudiestöd m.m.	22
F 7. Bidrag till vissa studiesociala ändamål	27
F 8. Utbildningsarvoden till studerande vid vissa lärarutbildningar	30
Lagförslaget	30
Hemställan	30
Reservationer	34
1. Studiehjälp vid utlandsstudier och anslag till studiehjälp (m)	34
2. Utredning om bättre villkor för gymnasieelever m.fl. (vpk)	36
3. Nytt studiemedelssystem (m)	36
4. Nytt studiemedelssystem (c)	37
5. Nytt studiemedelssystem (vpk)	38
6. Nytt studiemedelssystem (mp)	39
7. Höjning av bidragsdelen (c, vpk)	39
8. Höjning av bidragsdelen (mp)	40
9. Inkomstprövning (m)	40
10. Inkomstbegreppet (m, c)	41
11. Barntillägg (vpk)	41
12. Avskrivning av studielån (m)	42
13. Bankernas medverkan (m, fp)	42
14. Studiemedel vid viss utbildning (fp)	43
15. Anslag till studiemedel m.m (m)	43
16. Anslag till studiemedel m.m. (vpk)	43
17. Samordnad administration (fp)	44
18. Kollektiv ansökan från pensionärsorganisationer m.m. (fp, c)	44
19. Kollektiv ansökan från egenföretagarorganisationer (fp, c)	45
20. Anslag till vuxenstudiestöd m.m. (m)	45
21. Anslag till vuxenstudiestöd m.m. (fp)	46
22. Huvudmannaskapet för studerandehälsovården (vpk)	47
Särskilda yttranden	47
1. Inkomstprövning (fp)	47
2. Inkomstprövning (c)	48
3. Inkomstprövning (mp)	48

4. Barntillägg (mp)	48	1989/90:SfU14
Bilaga: Av utskottet framlagt lagförslag	49	